

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Susanna Arvila

PROSESSIKUVAUS VIITOTUN PUHEEN OPETUKSESTA

Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma, Kouvola

SUSANNA ARVILA

Prosessikuvaus viitotun puheen opetuksesta

Työn ohjaaja

lehtori Virve Remes

Opinnäytetyö

51 sivua + 68 liitesivua

Huhtikuu 2009

Avainsanat

opetus, prosessikuvaus, toiminnallinen opinnäytetyö, viitottu puhe, viittomakieli

Kuulonhuoltoliitto (nykyään Kuuloliitto) järjestää viitotun puheen kursseja jäsenilleen. Liiton viitotun puheen opettajien mukaan Suomessa on pula viitotun puheen opettajista ja ohjaajista. Kuusaan Kuulokset ry puheenjohtaja ehdotti lyhyen viitotun puheen kurssia pidettäväksi heidän yhdistyksensä nimissä.

Työn tarkoituksena oli saada aikaiseksi opetuskansio ja opetus-DVD:t. Näiden avulla voisi melkein kuka tahansa alkaa opetella viittomia itsenäisesti. Kirjallinen työ on prosessikuvaus viitotun puheen opetuksesta eli työssä on kuvaus toiminnallisesta kokonaisuudesta. Siihen kuuluvat opetuksen suunnittelut ja toteutukset. Niiden lisäksi teoriataustassa kerrotaan käsitteistä, jotka kuuluvat oleellisena työhön. Työn lopussa on arvioinnit ja palautteet. Opinnäytetyöpäiväkirjan avulla on työn jäsentäminen ollut helppoa. Työn liitteenä on opetuskansio, jossa on opetetut asiat kuvina ja mallilauseina. Liitteenä on lisäksi kaksi opetus-DVD:tä, joissa on videoituna kuvana yksittäisiä viittomia.

Viitotun puheen opetuksessa oli vähimmillään kaksi osallistujaa ja enimmillään viisi osallistujaa. Opetus kesti kaikkiaan 12 viikkoa. Opetusta oli kerran viikossa tunnin ajan. Osallistujat olisivat halunneet kurssin jatkuvan vielä pidempään.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

ARVILA, SUSANNA

Description of the Process of Signed Speech

Supervisor

Virve Remes, Senior Lecturer

Bachelor's Thesis

51 pages + 68 pages of appendices

April 2009

Keywords

teaching, description of process, functional thesis, signed speech, sign language

The Finnish Federation of Hard of Hearing organizes courses on learning a signed speech to its members. There is a significant lack of teachers and tutors of signed speech in Finland. The chairman of the association in Kuusaan Kuulokset ry suggested that a short course of signed speech would be held.

The aim of this study was to accomplish an educational folder and educational DVDs. With the help of these, almost anybody could learn signs independently. The literary work was a description of process about the teaching of signed speech. It includes the planning of teaching and realization. Besides these the theory tells about the concepts which are essential in this work. At the end of the work, there are evaluations and feedbacks. With the help of the study diary, the parsing of the work has been easier. The educational folder which includes the pictures and sentences and two educational DVDs, are included in the study.

At minimum there were two persons present at the teaching sessions of signed speech and at the most five persons. Altogether the teaching lasted 12 weeks and there were one-hour lesson once a week. The participants considered the lessons important and wanted them to continue.

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	7
2.1	Tilaus	7
2.1.1	Kuuloliitto	7
2.1.2	Kuusaan Kuulokset ry	8
2.2	Käsitteet opinnäytetyössä	9
2.2.1	Viittomakieli	9
2.2.2	Viitottu puhe	12
2.2.3	Empowerment	13
2.2.4	Dementia	14
3	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	17
4	VIITOTUN PUHEEN OPETUSTUOKIOIDEN PROSESSIKUVAUS/ SUUNNITELMA	17
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	18
4.1.1	Opinnäytetyöpäiväkirja	20
4.1.2	Toiminnallisen opinnäytetyön vaiheet	21
4.2	Kohderyhmä opinnäytetyössäni	23
4.3	Ilmoittautuneiden haastattelu opetusta varten	23
4.4	Opinnäytetyön opetuskansio ja DVD:t	24
4.5	Tuntien suunnittelu ja sisältö	26
4.5.1	Kevät 2008	26
4.5.2	Syksy 2008	28
4.6	Resurssit	30
4.7	Kurssin mainokset ja ilmoitukset	30
5	TOTEUTUS	30
5.1	Kevään 2008 opetus	30
5.1.1	Ensimmäinen opetuskerta	31
5.1.2	Toinen opetuskerta	31

5.1.3 Kolmas opetuskerta	32
5.1.4 Neljäs opetuskerta	32
5.1.5 Viides opetuskerta	33
5.1.6 Kuudes opetuskerta	33
5.2 Syksyn 2008 opetus	33
5.2.1 Seitsemäs opetuskerta	34
5.2.2 Kahdeksas opetuskerta	34
5.2.3 Kymmenes opetuskerta	35
5.2.4 Yhdestoista ja kahdestoista opetuskerta	36
6 ARVIOINTI JA PALAUTE	37
6.1 Kevät 2008	38
6.1.1 Oma arviointi	38
6.1.2 Osallistujien palaute	38
6.2 Syksy 2008	39
6.2.1 Oma arviointi	39
6.2.2 Osallistujien palaute	40
6.3 Oma arviointi koko kurssista	42
6.4 Kuusaan Kuulokset ry:n arviointi	43
7 POHDINTA	44
LÄHTEET	47

LIITTEET

- Liite 1. Yhteistyösopimus hankkeistettavasta opinnäytetyöstä
- Liite 2. Kurssimainos Kuuloliiton Suunnittelija Riitta Pulkkiselle
- Liite 3. Teemahaastattelukysymykset
- Liite 4. Tervetulopuhe viitotun puheen opetuksen alkuun (4 sivua)
- Liite 5. Opetuskansio viitottuun puheeseen (60 sivua)
- Liite 6. Videoituja viittomia ensimmäisen kuuden tunnin opetukseen DVD 1
- Liite 7. Videoituja viittomia seuraavien kuuden tunnin opetukseen DVD 2

1 JOHDANTO

Olen jäsenenä Kuulonhuoltoliitossa, Kuusaan Kuulokset ry:ssä. Kuulonhuoltoliitto muuttui Kuuloliitoksi 12.10.2008 Porissa pidetyssä liittokokouksessa. Kuusaan Kuulokset ry:n kerhoilloissa olen jutellut jäsenten kanssa ja useammassa kerhoillassa tuli ilmi, että osaan jonkun verran viittomakieltä. Kuusaan Kuulokset ry:n puheenjohtaja Sylvi Kurko kysyi minulta heidän kerhoillassaan, haluanko alkaa opettamaan viitottua puhetta heidän jäsenilleen. Päivämääriä ei kuitenkaan vielä lyöty lukkoon. Syksyllä 2007 opinnäytetyön opetuskurssilla kiinnostuin toiminnallisesta opinnäytetyöstä. Päätin valita koulun opettajien suostumuksella aiheeksi prosessikuvauksen viitotun puheen opetuksesta. Seuraavaksi varmistin vielä Kuusaan Kuulokset puheenjohtaja Sylvi Kurkolta luvan opinnäytetyön teolle aiotusta kurssista. Sovimme sitten hänen kanssaan, että uusi Kuusaan Kuulokset ry:n hallitus, joka astui voimaan 1.1.2008, päättäisi opetuspäivistä ja muista siihen liittyvistä asioista. Teimme Kuusaan Kuulokset ry:n kanssa yhteistyösopimuksen opinnäytetyöstä (liite 1).

Opettamani viitotun puheen kurssi oli tarkoitettu kaikille huonokuuloisille ja heidän omaisilleen sekä kaikille niille, jotka tuntevat tarvetta tai halua opetella viitottua puhetta. Kurssi oli maksuton kaikille osallistujille, kuuluivat he Kuuloliittoon tai eivät.

Opinnäytetyöni koostui kirjallisesta prosessikuvauksesta tästä viitotun puheen opetuksesta. Työn liitteeksi tulivat opetuskansio (liite 5) johon kokosin kaikki viittomat kuvina, joita opetin sekä mallilauseet. Lisäksi tein kahdelle DVD:lle yksittäisiä video-pätkiä viittomista, ja DVD:t olivat myös työn liitteenä. Ensimmäiselle DVD:lle tein kuuden ensimmäisen tunnin viittomia (liite 6) ja toiselle DVD:lle tein viimeisten kuuden tunnin viittomia (liite 7). Pidin koko opetuksen ajalta oppimispäiväkirjaa, johon kirjasin mieleen tulleita asioita. Kirjasin oppimispäiväkirjaan opetuksen ajalta ylösnousseita ajatuksia sekä opetuksen sujuvuudesta mielestäni. Mielessä oli koko ajan pidettävä, että kyseessä olivat huonokuuloiset ihmiset ja ikääntyneitä. Opetus tarvitsi suunnitella sen mukaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Tilaus

Viitotun puheen opetuksen tarve on ollut suuri huonokuuloisten joukossa viime vuosina. Viitotun puheen opettajista ja ohjaajista on huutava pula lähialueilla. Tulkkipalvelukeskusten viittomakielen tulkit opettavat myös viittomia, mutta hekään eivät pysty vastaamaan kaikkiin opetusmahdollisuuksiin. (Aapro 2008.) Useasti huonokuuloiset itse arastelevat ottaa yhteyttä tulkkeihin ja pyytää opetusta. Viralliset tulkit ottavat maksun ammattitaksan mukaan opetuksesta. Summa ei välttämättä jää muutamaan euroon, vaan opetuksen hinta voi tulla melkoisen arvokkaaksi pelkästään muutaman tunnin opetuksesta. (Aapro 2008.)

2.1.1 Kuuloliitto

Kuuloliitto on perustettu alkujaan kesäkuussa 1930 Turkuun nimellä Suomen Huonokuuloisten Huoltoliitto. Vuonna 1956 muuttui nimi Kuulonhuoltoliitoksi. Nimi koki vielä uuden muutoksen 2009. Nimeä haluttiin sekä modernisoida että lyhentää, joten liittokokouksessa nimi muutettiin jäsenäänestysten jälkeen Kuuloliitoksi. Vuonna 2005 oli jäseniä liitolla yli 16 000 ja jäsenyhdistyksiä oli kaikkiaan 91. (Historiaa.)

Kuuloliitto on jäsenyhdistystensä muodostama kansalaisjärjestö. Liiton tarkoituksena on muun muassa:

vaikuttaa kuulovammaisten ihmisoikeuksien toteutumiseen; vaikuttaa kansalaismielipiteeseen; yhteiskunnan kehittäminen sellaiseksi, joka on kuulovammaisille esteetön ja saavutettava; tukea ja rohkaista kuulovammaisia täysipainoiseen elämään ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen; valvoa kuulovammaisten etuja; valvoa kuulovammaisten tarvitsemien apuvälineiden ja palveluiden määrää ja laatua; ehkäistä kuulovammojen syntyä; tukea ja edistää eri paikkakunnilla tai toimialakohtaisina koko maassa toimivien jäsenyhdistystensä perustamista ja toimintaa. (Liiton säännöt.)

Kuuloliiton toiminnan arvoja ovat yhdenvertaisuus, suvaitsevaisuus ja ihmisläheisyys. Kuuloliiton visio on:

”Yhteiskunta on kuulovammaiselle esteetön ja saavutettava.”

Kuuloliiton tavoitteita ovat:

”Kuuloliitossa on vahvoja ja aktiivisia yhteisöjä, joissa on mahdollisuus yhdessä kokemiseen, tekemiseen ja vuorovaikutukseen; kuuloon liittyvät kaikki kuntoutus- ja vammaispalvelut ovat alueellisesti ja iästä riippumatta yhdenvertaisesti saatavilla ja vastaavat asiakkaitten tarpeisiin; kuulovammaiset henkilöt ovat koulutuksessa ja työelämässä yhdenvertaisia muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa; ääniympäristö on mahdollisimman turvallinen; kuuloliitolla on vakaa talous ja monipuoliset rahoitusjärjestelmät.” (Kuuloliiton tavoitteet.)

Kuuloliitto on jakanut valtakunnallisesti Suomen kuuloliiton jäsenyhdistykset kahdeksaan kuulopiiriin: *Uudenmaan piiri, Kaakkois-Suomen piiri, Lounais-Suomen Kuulopiiri, Länsi-Suomen piiri, Keski-Suomen piiri, Itä-Suomen piiri, Oulun piiri ja Lapin piiri*. Näiden lisäksi Kuuloliittoon kuuluvat vielä *Akustikusneurinooma-yhdistys ja Tinnitusyhdistys* (Kuulopiirit ja yhdistykset).

2.1.2 Kuusaan Kuuloiset ry

Kuusaan Kuuloiset ry on perustettu alkujaan 28.11.1957 Kouvolassa nuorisotoimiston kerhohuoneessa nimellä Kouvolan Seudun Kuulonhuolto ry (Kuusankosken kaupunki). Yhdistyksen perustajajäsenenä ja alkuunpanijana toimi puutarhuri Toivo Koski Kouvolasta. Seuraavana vuonna yhdistys sai kokoontumistilat Kuusankosken Kauppalta. Toiminnan siirtyessä Kuusankoskelle ja samalla yhdistyksen kotipaikan muuttuessa Kuusankoskelle, muutettiin nimi vuonna 1960 Kuusankosken Seudun Huonokuuloiset ry:ksi. Yhdistyksen toimialue oli Kuusankoski, Iitti ja Jaala. Vuonna 1975 nimi muutettiin Kuusankosken Kuulovammaiset ry:ksi. Vuoden 2001 alussa muutettiin nimi Kuusaan Kuuloiset ry:ksi. Entistä nimeä oli jo pitkään moitittu vanhaksi ja

liian pitkäksi. Yhdistyksen toimialue on pysynyt samana koko ajan eli Kuusankoski, Iitti ja Jaala. (Kattelus 2002.)

Kuusaan Kuuloiset ry järjestää jäsenilleen erilaisia tilaisuuksia virkistäytymiseen ja kommunikaation parantamiseen liittyen. Yhdistys tekee yhteistyötä muiden Kuuloliiton yhdistysten kanssa, varsinkin Kaakkois-Suomen Kuulopiiriin kuuluvien yhdistysten kanssa. (Kattelus 2002.) Viime vuosina on Kuusaan Kuuloiset ry panostanut voimakkaasti kuulon lähipalvelutoimintaan sekä vertaistukeen (Hallituksen kokous 2009). Kuulon lähipalvelussa Toimitila Etapissa yhdistyksen jäsenet suorittavat vapaaehtoistyönä henkilökohtaista palvelua. Paikalle tulleet asiakkaat tarvitsevat yleensä eniten kuulolaitteiden käyttöön tai huoltoon liittyvää neuvontaa ja ohjausta. Lähipalvelun tavoite on saada asiakkaalle apua ja ohjata hänet tarvittaessa alueen kuulopalvelujen piiriin. (Jäsentiedote 1/2009.) Yleensä kommunikaatioon liittyvät kurssit järjestää Kuuloliitto Helsingissä Valkeassa Talossa tai kurssipaikka Kopolassa.

2.2 Käsitteet opinnäytetyössä

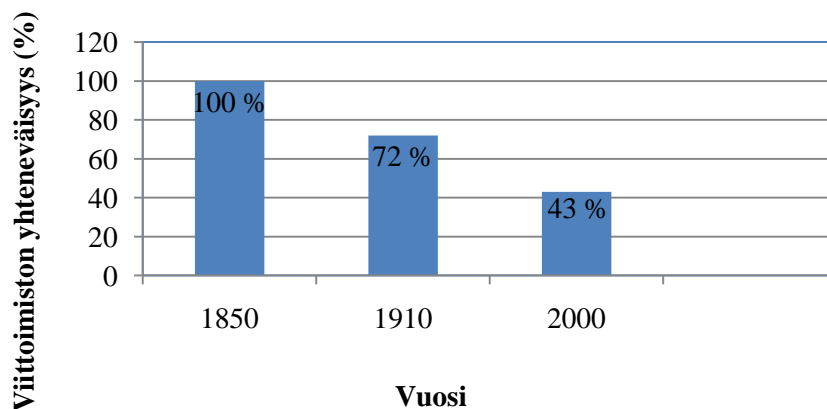
2.2.1 Viittomakieli

Suomalainen viittomakieli on lähtöisin Carl Oscar Malm -nimiseltä kuuroilta. Hän opiskeli ruotsalaista viittomakieltä Ruotsissa, Tukholman Manhemmin kuurojen sisäoppilaitoksessa 1800-luvun alkupuolella. Hänen mukanaan ja perustamanaan oppilaitoksina alkoi viittomakieli levitä Suomeen. Hän perusti Porvooseen ensimmäisen kuurojen koulun. Koulun alkamisen myötä alkoi viittomakieli levitä kuurojen omissa yhteisöissä ympäri Suomea. Malmia pidetään suomalaisen viittomakielen kantaisänä. Viittomakielen opetus alkoi ruotsin kielen mukaisena, mutta ajan saatossa ovat suomen ja ruotsin viittomakielet eriytyneet toisistaan. (Jantunen 2003, 22 - 23.)

Suomalaisen ja ruotsalaisen viittomakielen viittoimiston eli viittomakielisten sanojen eli viittomien yhteneväisyydestä 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun alkuun ja vuosituhannen vaihteeseen kerrotaan taulukossa 1. Taulukon pystyrivillä on viittoimiston yhteneväisyys prosentteina ja alarivillä on vuodet eli 1850-vuosi, 1919- ja 2000-

vuodet. Vuonna 1850 on ollut täysin 100 %:n yhteneväisyys molempien viittomakielten välillä. Vuonna 1910 on yhteneväisyys 72 %, eli suomalaisen kuurojen kulttuuri on muokannut kieltä omiin elämäntilanteisiin sopivammaksi ja viittomat eli sanat ovat tulleet omasta elämänpiiristä. Vuonna 2000 on yhteneväisyys enää 43 %, eli todennäköisesti voidaan ennustaa, että jossain vaiheessa tulevaisuudessa ovat viittomakielet toisistaan täysin erilaiset. Samankaltaisuuksia on kuitenkin aina, koska viittomakieli on kuvaava kieli. Asioita kuvataan ilmeellä, liikkeellä tai muulla ruumiin asennolla. (Jantunen 2003, 23.)

Taulukko 1 Viittomakielten yhteneväisyydestä eri vuosina

Suomessa on olemassa virallisesti kaksi viittomakieltä, *suomalainen viittomakieli* ja *suomenruotsalainen viittomakieli*. Suomenruotsalainen viittomakieli esiintyy suomenruotsalaisissa asuinkunnissa eniten, mutta on kumminkin vähemmistössä suomalaisen viittomakieleen verrattuna. Tällä hetkellä arvioidaan, että suomalainen viittomakieli on noin 4 000 - 5 000 kuuron äidinkieli. Tämän lisäksi suomalaista viittomakieltä käyttää toisena tai vieraana kielenä noin 10 000 kuulevaa henkilöä. Tämän takia kutsutaan ryhmää, jossa on suomalaista viittomakieltä käyttäviä henkilöitä, usein viittomakieliseksi yhteisöksi. (Jantunen 2003, 23 - 25.)

Yhtä aikaa *oralismin eli puhemenetelmän* aikana perustettiin kuurojen ensimmäiset järjestöt (Wallvik 2001, 138; Salmi & Laakso 2005, 61 - 62). Osa syy oli puhemenetelmän vastustaminen. Suomessa, kuten muuallakin maailmassa, kuurot opetettiin väkisin puhumaan. Opetuksessa ei saanut viittomia käyttää lainkaan. Opetus tapahtui

puhekielellä ja kuurot lukivat huulilta, mitä toinen sanoi. Kuurojen yhdistysten syntyyn oli useita syitä. Suurin syy oli kuurojen halu saada yhteenkuuluvuuden tunnetta saman elämäntaustan omaavien henkilöiden kanssa. Kuurojen yhdistysten kautta pääsivät kuurot jakamaan kokemuksia muiden samassa tilanteessa olleilta henkilöiltä. Kuurot pääsivät puhumaan eli viittomaan muiden viittomakielisten kanssa. He saivat yhteisiä koulukokemuksia ja mahdollisten aviokumppanien tapaaminen helpottui. Kuurot eivät kuitenkaan tunteneet oloaan tasa-arvoiseksi kuulevien maailmassa. (Wallvik 2001, 213.) Ensimmäinen kuurojen yhdistys perustettiin Turkuun helmikuussa 1886. Yksi perustajista oli David Fredrik Hirn (Wallvik 2001, 228 - 229). Vuonna 2009 oli kuurojen yhdistyksiä yhteensä 44 eri puolilla Suomea (Kuurojen liiton jäsenyhdistykset).

Viittomakielessä on oma sanasto eli *viittomat* ja oma kielioppi joka poikkeaa puhutun suomen kielen kieliopista (Hytönen & Rissanen 2006, 24). *Viittomakieli* on siis luonnollinen kieli, koska se on täysin puhutun kielen veroinen ja se on kuuron äidinkieli. Vuonna 1995 voimaan tulleen perustuslaki muutoksen ansiosta viittomakieli tunnustettiin Suomessa kieleksi ja se sai saman aseman kuin suomen tai ruotsin kieli. Vammaispalvelulain (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tuki-toimista 3.4.1987/380) nojalla oli kuuroilla ja kuurosokeilla subjektiivinen oikeus saada viittomakielen tulkkipalveluja käyttöön. Kuurosokeat saivat vähintään 360 tuntia tulkkipalveluja kalenterivuoden aikana. Vaikeasti kuulovammaiset saivat 180 tuntia tulkkipalveluja kalenterivuoden aikana. (Salmi & Laakso 2005, 284, 328.) Maya de Wit on tehnyt tutkimuksen viittomakielen tulkeista ympäri Eurooppaa. Suomessa on tutkimuksen mukaan vuonna 2001 ollut viittomakielen tulkkien määrä 225. Lukuun ei kuitenkaan ollut laskettu osa-aikaisesti työskentelevien tulkkien lukumäärää. Vuonna 2004 oli vain 200 tulkkia työsuhteessa. Vuonna 2007 oli ollut 450 viittomakielen tulkkia työsuhteessa. Vuonna 2007 oli kuitenkin ollut viittomakielen tulkkikoulutuksen läpäisseitä 703 henkilöä. (Wit 2008, 30, 90.)

Syyskuussa 2009 astuu voimaan muutos vammaispalvelulakiin. Sen mukaan vaikeavammaisena pidetään vaikeasti kuulovammaista, kuulo- ja näkövammaista tai puhevammaista ihmistä. Vaikeasti kuulo- ja näkövammaisella henkilöllä on mahdollisuus saada vähintään 360 tuntia tulkkipalveluja kalenterivuoden aikana. Muulla vaikea-

vammaisella henkilöllä on mahdollisuus saada vähintään 180 tuntia tulkkipalveluja kalenterivuoden aikana. Opiskeluun liittyvänä tulkkipalvelut saa siinä laajuudessa kuin opiskelija tarvitsee selviytyäkseen opinnoistaan. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8a§ 22.12.2006/ 1267.)

2.2.2 Viitottu puhe

Viitottu puhe on lähtöisin jo noin 1960-luvun lopulta. Niin sanotun oralismin ajan jälkeen kokeiltiin osassa kuurojen kouluista *simultaaniviittomisen* metodia. Käytännössä tämä tarkoitti samaa kuin viitottu puhe. Tarkoituksena oli opettaa kuuroja puhumaan. Silloin oli voimassa yleinen ajattelumalli, että kuurojen olisi helpompi ymmärtää viitottua puhetta. (Salmi & Laakso 2005, 349 - 351.)

Viitotun puheen käyttäjien määrä on jatkuvasti lisääntynyt 2000-luvulla. Viittomakie- len sijasta valitaan viitottu puhe yhä useammin opeteltavaksi. Viitotusta puheesta teh- tyjä tutkimuksia Suomessa ei ole löytynyt vielä sen tarkemmin. Eri lähteissä viitottu puhe mainitaan useasti vain kommunikaatiomenetelmäksi. Kuuloliitto Suomessa sai tehtyä VIPE-projektin yhteydessä suositukset viitotun puheen tuottamiseen. VIPE- projekti tarkoitti viitotun puheen etäopetus projektia. VIPE-projektin tarkoituksena oli selvittää, arvioida ja opettaa etäopetuksena viitottua puhetta. Projektin keskeisin tavoite oli kehittää viitotun puheen ja kokonaiskommunikaatiota. (Viitotun puheen- ohjelma.) Suomessa arvioitiin olevan 3 000 kuuroutunutta henkilöä ja 10 000 huono- kuuloista henkilöä ja heistä kaikista osa käytti viitottua puhetta. Tarkkaa määrää viito- tun puheen käyttäjistä ei ole löytynyt tutkimustuloksista (VIPE-projektin loppuraport- ti, 4).

Viitotusta puheesta käytetään myös useassa lähdeiteoksessa nimitystä viitottu suomi. Viitottu puhe ja viittomakieli eivät ole sama asia, sillä viitottu puhe on yhdistelmä huulitalukua ja viittomamerkkejä. Yhtenä keinona käytetään osoittelua, esimerkiksi kehon osat eivät tarvitse omaa viittomamerkistöä. Ne voidaan osoittaa (kuten nenä, käsi, jalka). Viitottua puhetta käyttävät huonokuuloiset ja puheen oppimisen jälkeen kuuroutuneet ihmiset. Viitottu puhe on helpompi omaksua kommunikaatiomenetel-

mäksi kuin viittomakieli. Viitottu puhe on puhutun kielen sanajärjestyksen mukainen ja samanaikaisesti tuotetaan viittomia sanojen ”päälle”. Viitotun puheen viittomat lainataan suomalaisesta viittomakielestä ja viitotaan puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä. (Vatanen & Rantala 2006, 60.) Päivi Lapin ja Anja Malmin (2001, 46) mukaan viitottu puhe on kommunikaatiomenetelmä, jossa puhutaan ääneen tai ilman ääntä muodostaen huulilla sanoja.

Viittoessa on tärkeää, että sanat artikuloidaan selkeästi huuliolla. Huulio tarkoittaa suun eri asentoja ja liikkeitä, jotka tuotetaan viittoman aikana (Viittomakielen perussanakirja/sanasto 2003). Muutoin on vaikeaa erottaa sanan merkitys, koska sama viittoma saattaa tarkoittaa eri asioita, esimerkiksi taulu ja ikkuna viittomien ero tuotetaan huuliolla. Huuhtasen mukaan (2001, 46) viitottu puhe on viittomakommunikaatiomenetelmänä erinomainen käytettäessä huulitaluvun tukena. Viitottu puhe ei ole siis luonnollinen kieli kuten viittomakieli, vaan se on puhutun kielen tukimenetelmä. Yhteyksiä löytyy kuitenkin vahvasti viittomakieleen (Vatanen & Rantala 2006, 12 - 13).

2.2.3 Empowerment

Empowerment (engl.) käännetään yleensä *mahdollistamiseksi*, *valtuuttamiseksi*, *täysivaltaistamiseksi* tai *voimavarojen vahvistamiseksi* (Ihalainen 2006, 13). Tähän kuuluu oleellisesti *sosiokulttuurinen innostaminen*. Eli ihminen itse omassa arkipäivässään on se päätekijä, joka saa aikaan liikkeen omassa elämässään (Kurki 2000, 16). Hän tarvitsee yleensä vain pienen alkusysäyksen lähteäkseen toimintaan. Liikkeelle saamisen apuna on samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten vertaistuki. Ihmiset haluavat tavata muita ihmisiä oman kodin ulkopuolella matalan kynnyksen omaavassa paikassa, kuten korttelikodit tai vapaaehtoistoimipaikat. Innostaminen vaatii ihmisten liikkeelle saamista. Ihmisen saaminen liikkeelle muiden joukkoon auttaa innostamisen syntymistä, ja sitä kautta voimaantuminen kasvaa. (Kurki 2000, 19 - 20, 23.) Kurjen (2008, 112) mukaan innostamisen perusta on kunnioitus toista ihmistä kohtaan. Kurjen (2008, 112) mukaan jokainen ihminen on yksilönä yhtä arvokas kuin kuka tahansa muukin, riippumatta rodusta, sukupuolesta, uskonnosta, asemasta tai varallisuudesta.

Voimaantuminen on monelle huonokuuloiselle ihmiselle, varsinkin ikääntyneelle ihmiselle, kaikkein tärkein asia. Ihminen voimaantuu, kun on kommunikointikeino lähiympäristöön ja ulkomaailmaan. Hän saa tunteen, että minä itse hallitsen oman elämäni. Monelle ikäihmiselle on kauhistus myöntää oma vammaisuutensa, oma kykenemättömyytensä, muille ihmisille. Tämän takia on opinnäytetyöni liitteenä opetus-kansio ja DVD:t. Näiden avulla voi melkein kuka tahansa alkaa opetella viittomia itsenäisesti ja hän saa näin alkeistaidon kommunikoida ulkomaailman tai edes omien läheisten kanssa. Pystyessään kommunikoidaan ihminen saa itse itsestään lisää voimavaroja. Niiden avulla hän ei jää omaan kotiinsa sisälle, vaan rohkaistuu jatkamaan yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Yhteiskunnan järjestämät tilat ja puitteet, esim. kuuloon liittyville yhdistyksille, ovat avainasemassa ihmisten motivoimiseksi ja saamiseksi liikkeelle. Vertaistuen määrää ihmiselle, sen arvoa, ei voi rahalla määrittellä. Muiden huonokuuloisten jakamat ja kertomat kokemukset muille rohkaisevat entisestään ihmistä liikkeelle.

Vapaaehtoistyöntekijöiden työpanosta aliarvioidaan paljon vielä nykypäivänä. Heidän antamaansa tukea ihmisen osallisuudelle ei huomioida paljoakaan valtamedioissa. Piipon (2008, 48 - 51) mukaan voimaantuminen on lähtöisin ihmisestä itsestään, eikä kukaan voi antaa voimaa toiselle ihmiselle. Ihmisen muu ympäristö voi toimia voimaantumista edistävästi. Tärkeintä huonokuuloiselle on, että myös lähiympäristö opettelee hänen kommunikointikeinoaan ja käyttää sitä hänen kanssaan. Jollei näin tapahdu, ei tapahdu myöskään voimaantumista.

2.2.4 Dementia

Usein huonokuuloisten ikäihmisten joukossa voi olla dementiaa sairastava henkilö. Tämä saattaa aiheuttaa opetuksen suunnittelulle erilaisia asioita, joita on otettava huomioon. Nykyään vielä tavallisen kansan keskuudessa *dementia*-käsite määritellään useimmiten vain muistin heikkenemiseksi. Dementia vaikuttaa kumminkin aivojen korkeimpien säätelytoimintojen heikkenemiseen ja sitä kautta muistiin sekä muihin ajattelutoimintoihin. Tämän takia ihmiselle tulee vaikeuksia selviytyä omista arkipäivän toiminnoistaan. Muistioireiden lisäksi dementian käsitteeseen lasketaan kuuluvak-

si: ongelmat toiminnan suunnittelussa, keskittymiskyvyssä, puheessa, kädentaidoissa, asioiden hahmotuksessa ja käyttäytymisen säätelyssä. (Heimonen & Voutilainen 2001, 22.)

Muistihäiriö on useimmiten ensimmäinen oire, joka huomataan ongelmaksi. Heimonen ja Voutilaisen (2001, 22) mukaan pelkän muistihäiriön perusteella ei kuitenkaan voi tehdä dementiadiagnoosia. Dementia alkaa vaikuttaa ensin henkiseltä puolelta, mutta jo taudin alkuvaiheessa tulee sosiaalista syrjäytymistä käyttäytymisongelmien tai häpeän takia. Keskustelutilanteissa varsinkin tulee ongelmia, kun ei osaa enää vastata niin kuin pitäisi tai vastaa väärillä sanoilla (Ilenius 2005, 115). Hyvä esimerkki tästä on sellainen ihminen, joka ei ole varmaankaan elämässään montaa kertaa kiroillut, alkaakin kiroilla kovasti. Aivotoiminnan heikentyessä alkaa dementia vaikuttaa enemmän fyysiseen ja sosiaaliseen puoleen. Taudin loppuvaiheessa ei ihminen osaa enää kävellä, ajatella, puhua ollenkaan.

Media on tuonut dementiaa ja siihen liittyvää problematiikkaa suuremman yleisön tietoisuuteen ja sitä kautta ennakkoasenteita ja ennakkoluuloja on purkautumassa. Vielä on silti paljon sellaista, mitä ei tiedetä dementiasta ja sen ilmenemissyistä. Varsinkin uusimpien tutkimusten tuloksia on tuotu julkisuuteen eri medioiden kautta. Lääkeyhtiöt ovat tuoneet markkinoille niin sanottuja antidementia-lääkkeitä. Anti tarkoittaa tässä tilanteessa ”vastaan”, joten sanat yhdistämällä saadaan dementiaa vastaan. Näitä lääkkeitä syömällä voivat dementiadiagnoosin saaneet pitää dementiaan liittyvät oireet pidempään poissa tai hidastaa taudin etenemistä. (Adams & Manthorpe 2003, 51.)

Dementian aikaisessa vaiheessa on ihmisillä eniten vaikeuksia pysyä mukana keskusteluissa. Keskustelut ovat liian vauhdikkaita, niissä on liian paljon osallistujia ja aiheet vaihtuvat tiiviisti. Kun dementiaan lisätään vielä huonokuuloisuus, on keskusteluiden ymmärtäminen vieläkin vaikeampaa. Jollei ihminen saa palautetta puheestaan, voi puhe kuulon huonontumisen takia muuttua kovemmaksi, melkein huutamiseksi. Jännittäminen kuuluu oleellisena asiana huonokuuloiselle ihmiselle keskusteluissa. Hän jännittää sitä, mitä muut sanovat keskustelussa. Hän saattaa jopa käsittää, että häntä pilkataan keskustelussa. (Adams & Manthorpe 2003, 71.) Keskustelun ymmärtämisen

helpottamiseksi on huonokuuloiselle tärkeää, että huonokuuloinen itse tai hänen läheisensä tuovat ilmi huonokuuloisen vaikeudet keskusteluissa. Huonokuuloinen kertoo keskusteluun osallistujille, mitä pitää ottaa huomioon, esimerkiksi keskustelun tahti pitää muuttaa hitaammaksi, vain yksi kerrallaan puhuu, ja niin edelleen. Keskustelutaitojen säännöllinen ylläpito on tärkeää. Keskustelutaidot häviävät todella nopeasti, jollei ihmistä rohkaista keskustelemaan ongelmistaan huolimatta. (Adams & Manthorpe 2003, 64 - 65.)

Dementian aiheuttaman muistin katoamisen myötä katoaa ihmiseltä oma henkilöhistoria (Adams & Manthorpe 2003, 65). Sen takia olisi hyvä jo sairauden aikaisessa vaiheessa tehdä oma elämäntarina ihmiselle, niin sanottu *Minätarina*. Minätarinan muoto on jokaisella vapaasti valittavissa. Minätarina voidaan koota kansioon, vihkoon, laatikkoon tai DVD:lle. Niissä on kuvia nuoruudesta, lehtileikkeitä, tarinoita, tavaroita, kaikkea, mitä mieleen vain juolahtaa. Kaikki ihmiseen liittyvät asiat, tavarat, muistoesineet, jotka auttavat ihmistä muistamaan oman elämänhistoriansa. Minätarinan avulla voi suhteellisen pitkälle edenneessä dementiassa vielä sairastunut kertoa omaa tarinaansa. Minätarina voi liittää myös viittomien kuvia esimerkiksi perheenjäseniä tarkoittavat viittomat. Edellytyksenä on kuitenkin se, että on joskus opetellut tai oppinut viittomia ennen kuin puhetaito häviää. Viittomista voi rakentaa mukana kannettavan pienen vihkosen, josta henkilö voi itse sitten näyttää tai viittoa niitä. (Apajasaari 2008.)

Dementoituvan henkilön kuntoutus on aina moniulotteinen prosessi, joka kattaa elämän kaikki osa-alueet. Maailman terveysjärjestön WHO mukaan kuntoutusta on kaikki ne toimenpiteet, joilla saadaan vähennettyä toiminnanvajavuutta ja siitä aiheutuvia haittoja. Ne auttavat henkilön sopeutumista yhteiskuntaa. Dementiaa sairastavan henkilön kuntoutus on hänen elämänlaatunsa parantamista. Elämänlaadun parantaminen niin, että tuettuna autetaan henkilöä toteuttamaan ja osallistumaan ja elämään omilla edellytyksillään. Kuntoutustoimenpiteet tulee kuitenkin kohdistaa aina yksilöittäin sekä suunnitella ne sairauden ominaispiirteet ja yksilön omat erityispiirteet huomioon ottaen. (Heimonen & Voutilainen 2004, 11 - 12.)

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Pohtiessani opinnäytetyötäni ja sen tavoitteita oli suurin haluni saada aikaiseksi opetuskansio, jonka avulla melkein kuka tahansa voisi alkaa opetella viittomien alkeita itsenäisesti. Tämän lisäksi halusin tuoda myös tietoisuuteen, miten tärkeää olisi sosiaalialan ammattilaisten osata ja tietää jotain viittomista. Erityisesti on otettava huomioon huonokuuloisten yksilölliset erityispiirteet huonokuuloisten kanssa kommunikoidessa. Tähän tarkoitukseen tein kirjallisenä työnä prosessikuvauksen koko prosessista, jota itse koin opetustani varten. Tätä työtä voi sitten katsoa ja ottaa mallia siitä.

4 VIITOTUN PUHEEN OPETUSTUOKIOIDEN PROSESSIKUVAUS/ SUUNNITELMA

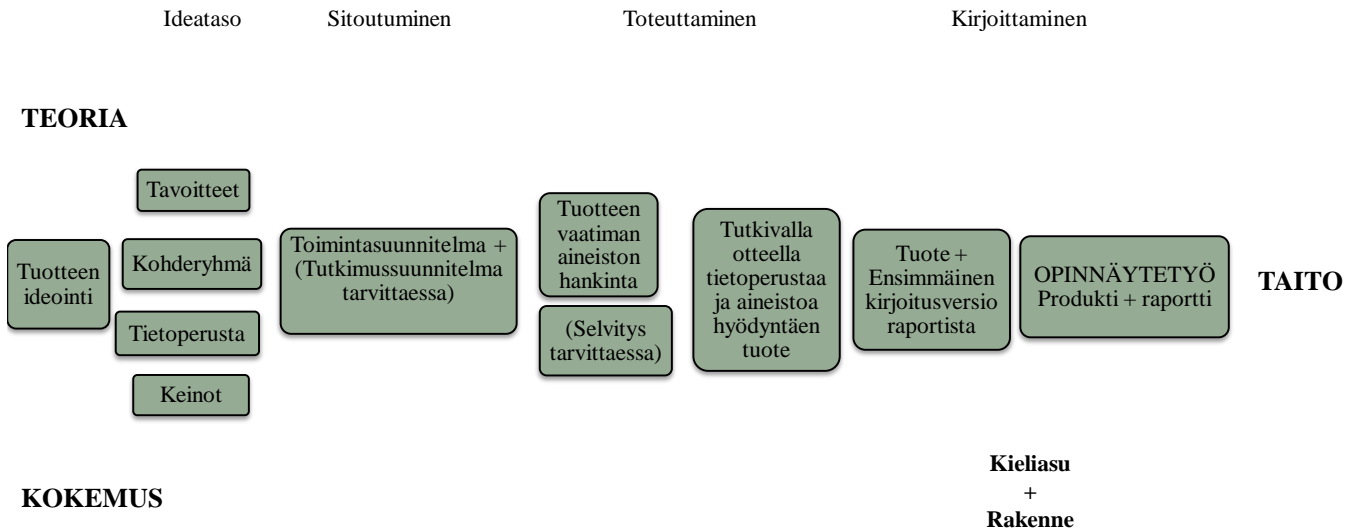
Alla olevia opetuksen suunnitteluja tein hieman mukailen Vilkan ja Airaksisen Toiminnallisen opinnäytetyön kirjasta (2003). Lisäksi Sosionomi -koulutuksen (AMK) opintojaksossa oli tehtävänä suunnitella opetustuokio ryhmälle didaktiikkaan liittyen. Katsoin tämän opinnäytetyö opetuksen suunnitteluun mallia kurssiaineistosta kyseisessä kurssissa sekä Didaktiikan perusteet kirjasta (Heikkinen 2007; Uusikylä & Atjonen 2005). Uusikylän ja Atjosen (2005, 9) mukaan opetus ei ole pelkkää opetustekniikkaa vaan mukana on inhimillinen vuorovaikutus ja kasvatus, jotka vaikuttavat kokonaisuutena ihmiseen. Moni opettaja jättää oman persoonansa muiston oppilaiden mieliin joko hyvän tai huonon. Hyvän opetuksen tunnusmerkit täyttyvät, jos opetus auttaa henkilöä oppimaan ja antaa uskoa omiin kykyihinsä. (Uusikylä & Atjonen 2005, 9.)

Opetussuunnitelma koostuu tavallisimmin neljästä pääosasta. Ne ovat: tavoitteet, oppisisällöt, toteutus ja arviointi. Opetussuunnitelman teossa opettajan tulee pohtia oppimisen tavoitteita ja arvioida niiden toteutumisessa tarvittavia sisältöjä ja menetelmiä. Lisäksi on tärkeää miettiä etukäteen mahdollisten opiskelijoiden ominaisuuksia. Opiskelijoita on mietittävä sekä yksilönä että ryhmänä. Opiskelijoiden erityispiirteitä on hyvä tietää jo suunnitteluvaiheessa, jotta osataan huomioida tarvittavat apuvälineet. (Uusikylä & Atjonen 2005, 51, 62, 95 - 96.) Opiskelijoiden motivointi oppimiseen on avainasemassa opetuksen onnistumiseksi (Uusikylä & Atjonen 2005, 110 - 111).

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on tullut viime aikoina yhä etenemässä määrin vaihtoehtoiseksi opinnäytetyöksi tutkimuksellisten opinnäytetöiden rinnalle. Sosiaaalialalla on tullut yhä tärkeämmäksi yhdistää toiminnallinen tiedonkäsitteiden teoriataustaan. Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa käytännönläheisiin ja teoreettisiin tarpeisiin. Käytännön kentässä se on jotain toiminnan järjestämistä jossain muodossa. Toiminta voi olla sosiaaalialalla esimerkiksi perehdyttämisoipa tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toteutustapa voi olla monimuotoinen yhdistelmä erilaisia asioita teoriaoppaasta teemailan järjestämiseen. Toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen ei ole yhtä ainoa toteutustapaa. Työn kohderyhmästä ja opinnäytetyön tekijöiden omasta halusta riippuen toteutustapa voi olla kirja, kansio, vihko, opas, portfolio tai johonkin tilaan järjestetty näyttely tai tapahtuma. Toiminnallisen opinnäytetyön tulee kuitenkin olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. (Vilka & Airaksinen 2003, 7 - 10.)

Toiminnallisen opinnäytetyön paras lähtökohta tekijälleen, on saada työlleen toimeksiantajan. Tällä voi herättää työelämän kiinnostuksen itseensä ja samalla voi näyttää oman osaamisensa. Tämän avulla voi myös luoda suhteita ja mahdollisesti myös työllistyä. (Vilka & Airaksinen 2003, 18 - 19.) Toimeksiantaja voi löytyä useasti myös harrastuksen kautta. Monet yhdistykset ja liitot antavat mielellään opinnäytetyön aiheita opiskelijoille. Joskus riittää, kun vain soittaa ja kysyy liitoilta aihetta tai tiedustelee sähköpostitse aihetta.

Koko ajan kirjoitetaan (prosessikirjoittaminen)

Kuva 1. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessikaavio

Hanna Vilkan hahmotelma toiminnallisen opinnäytetyön prosessikaaviolle näkyy kuvassa 1 (Vilka & Airaksinen 2004, 56 - 57). Kuvassa 1 esitellään prosessin kulku tuotteen ideoinnista alkaen päätyen lopulliseen opinnäytetyön muotoon. Teoria ja kokemus kulkevat rinnatusten koko prosessin ajan. Kaikkien vaiheiden läpi kirjoitetaan alustavaa raporttia eli tätä kutsutaan prosessikirjoittamiseksi. Ideatasolla suunnitellaan ja hahmotellaan alustavaa ideaa. Suunnitellaan omat alustavat tavoitteet työlle ja mietitään kohderyhmää sekä pohditaan omaa tietoperustaa. Mietitään myös keinoja tavoitteiden saavuttamiseen. Toimintasuunnitelmavaiheessa sitoudutaan opinnäytetyön tekemiseen ja laaditaan itselle toimintasuunnitelma. Toteuttamisvaiheessa hankitaan tuotteen vaatimaa aineistoa ja selvitetään sitä tarvittaessa. Tietoperustan ja hankitun aineiston avulla tehdään tuote. Kirjoitusvaiheessa, tuotteen valmistumisen jälkeen, kir-

joitetaan raporttia. Raportti kirjoitetaan kielenhuollollisesti oikein ja raportin rakenne jaetaan loogisesti ja selkeästi. Lopullisen opinnäytetyön jälkeen on produkti sekä raportti valmiina. Niistä näkee tekijän saaneen uutta taitoa ja ammatillisuutta. (Vilka & Airaksinen 2004, 56 - 57.) Esittelen omaan prosessiini kuuluneita suunnitteluja myöhemmin tässä neljännessä kappaleessa.

4.1.1 Opinnäytetyöpäiväkirja

Toiminnallinen opinnäytetyö on kaikkiaan laaja. Sen tekeminen kestää pitkän ajan ja siinä on paljon muistettavaa. On hyvä jo heti alussa aihetta miettiessä alkaa pitää opinnäytetyöpäiväkirjaa. Opinnäytetyöpäiväkirja on jokaisella henkilökohtainen, vaikka tekisikin jonkun muun kanssa yhdessä toiminnallisen opinnäytetyön. Opinnäytetyöpäiväkirjan muoto on vapaasti jokaisen itse päätettävissä. Opinnäytetyöpäiväkirjan tarkoitus on toimia opinnäytetyön tekijän muistina. Sen takia on tärkeää, että alusta asti muistaa merkitä asiat opinnäytetyöpäiväkirjaan joko kuvina tai kirjoittamalla asioita. Jokainen voi itse päättää, mikä auttaa parhaiten muistamista. Opinnäytetyöpäiväkirjaan liittyvät kaikki yhteydenotot, puhelut, sähköpostit, mitä, missä, milloin, minkä takia, on ainakin hyvä kirjata ylös. Toiminnallisen työn kirjallinen muoto eli raportti on useimmiten prosessikuvaus jostakin. Raportin kirjoittaminen jälkeenpäin on helpompaa, kun muistaa kirjoittaa kaikki oleelliset asiat ylös. Myöhemmin on paljon vaikeampaa muistella, mitä teki missäkin vaiheessa. Opinnäytetyöpäiväkirjasta ne on sitten helpompi tarkistaa. (Vilka & Airaksinen 2003, 19 - 20.)

Opinnäytetyöpäiväkirjaan on hyvä laittaa opinnäytteeseen liittyen kaikki ideoinnit sekä pohdinnat, muutokset, tavoitteet, arviointeja yms. Lähdeoteoksista kirjataan ylös viitetiedot, artikkelit ja lehtileikkeet. Alkuvaiheessa tehdyt tarkat merkinnät kaikista lähdeoteoksista auttavat itse opinnäytetyön kirjoittamisessa. Kirjoitusvaiheessa ei tarvitse enää etsiä lähdetietoja, vaan kaikki löytyy opinnäytetyöpäiväkirjasta. Eli kirjoista on syytä merkitä muistiin tekijä(t), kirjan nimi, painovuosi ja kustantaja. Lisäksi on tärkeää muistaa merkitä sivunumerot ylös. Sivunumeroinnit on myös merkittävä, jos ottaa jotain suoria lainattuja tekstinpätkiä opinnäytetyöpäiväkirjaan. Artikkeleista merkitään lisäksi artikkelin nimi ja sivunumerot sekä teoksen toimittaja. Näillä rakennetaan jo

helposti omaa lähdeluetteloja lopulliseen raporttiin. Toiminnan järjestämisen jälkeen on hyvä kirjoittaa omia tuntemuksiaan ja ajatuksiaan toteutuksesta. On helpompaa kirjoittaa sitten lopullista raporttia ja lähinnä omaa arviointia ja pohdintaa, jos on tuoreeltaan ajatukset jossain muistissa kirjoitettuna. Opinnäytetyöpäiväkirjasta ei ole hyötyä opinnäytetyön tekijälle, jollei tekijä ole järjestelmällinen sen käytössä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 19 - 20, 22.)

4.1.2 Toiminnallisen opinnäytetyön vaiheet

Vaihe 1, aiheanalyysi eli aiheen ideointi

Aiheen pitää motivoida opinnäytetyön tekijää. Pitää myös miettiä aihealue, joka kiinnostaa todella tekijää. Samalla on myös hyvä miettiä, mistä kiinnostus aiheeseen on lähtöisin. On myös hyvä miettiä aihealueesta jokin osa-alue, joka erityisesti itseä kiinnostaa. Osa-alueessa on hyvä miettiä ongelmaa, jonka haluaisi ratkaista tai saada järkevämmäksi. Tässä vaiheessa on määriteltävä aihealueen osa-alueessa oma tavoitetaso alustavasti. Ongelma-alueen kohderyhmää ja sen rajausta on myös mietittävä tässä vaiheessa. Myös opinnäytetyön toteutustavat kuuluvat tähän kohtaan perusteltuina. Kannattaa kirjata ylös muutamia vaihtoehtoja, joista voi sitten valita tarkoituksenmukaisimman kohderyhmään liittyen. Kannattaa selvittää tausta eli mahdolliset tutkimukset aiheeseen liittyen ja muut toiminnalliset opinnäytetyöt. Pohdittava on myös aiheen ajankohtaisuutta. Se on kuitenkin yksi arvioinnin kohteista lopullisessa työssä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23 - 25.)

Vaihe 2, toimintasuunnitelman tekeminen

Toimintasuunnitelman laatiminen on tärkeää, koska opinnäytetyön idean ja tavoitteiden tulee olla suunniteltuja, perusteltuja ja kaikin puolin perin pohjin harkittuja. Toimintasuunnitelmassa vastataan kysymyksiin: mitä, miten ja miksi tehdään. Sen tarkoituksena on jäsentää itsellesi, mitä olet tekemässä ja osoittaa kykenevyytesi johdonmukaiseen päättelyyn. Toimintasuunnitelma on lupaus siitä, mitä aiot tehdä, eli toiminta-

suunnitelmaan vaaditaan siten sitoutumista. Toimintasuunnitelman sisältö pitää sisällyttää työn nimen, työn taustan, työn tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseen, työn merkityksen, aiheen rajauksen, aikataulun, tietoperustan eli mitä minä tiedän jo aiheesta ja teoreettisen viitekehysten. Teoreettinen viitekehys kertoo, mistä koostuu opinnäytetyö ja mikä on sen teoriapohja ja teorian käyttötapa, toteutus ja eteneminen, alustava hahmotelma raportin rakenteesta sekä lähdeaineiston ja opinnäytetyön mahdolliset liitteet. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26 - 37.)

Vaihe 3 eli kohderyhmä

Toiminnallinen opinnäytetyö tai pikemminkin sen lopullinen tuote eli raportti tehdään useimmiten jollekin henkilölle käytettäväksi. Joten kohderyhmää ja sen rajausta on mietittävä jo aiheanalyysissä. Tässä vaiheessa on mietittävä tarkemmin, mille kohderyhmälle sisältö on ajateltu, koska ilman kohderyhmää on toiminnallisen opinnäytetyön toteuttaminen erittäin vaikeaa. Kohderyhmältä voi pyytää arviointia ja palautetta, jolloin opinnäytetyön kokonaisarviointiin voi tätä hyödyntää. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 38 - 40.)

Vaihe 4 eli tietoperusta ja teoreettinen viitekehys

Toiminnallisen opinnäytetyön toiminnallinen osuus ei riitä pelkästään ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi. Se tarvitsee vielä kirjallisen muodon, jossa näkyy työn tekijän ammattituntemus sekä kyky soveltaa hankkimaansa tietoa ja käyttää käytännössä teoriatietoa. Teorian hahmottelussa on tärkeää käyttää opinnäytetyöpäiväkirjaa apuna. Sinne voi kirjoittaa omia ajatuksiaan ja omalta osaltaan auttaa ymmärtämään ja hahmottamaan kokonaisuutta työssä. On hyvä aloittaa kirjoittamalla paperille ylös yksittäisiä sanoja, jotka liittyvät jotenkin aiheeseen. Lisäselvennystä antaa mind map -kartan tekeminen sanoista. Samalla siitä saa itselleen selvennystä ja ehkä uusia ideoita opinnäytetyöhön. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41 - 44.)

4.2 Kohderyhmä opinnäytetyössäni

Viitotun puheen opetuksen kohderyhmä minun opinnäytetyöni kohdalla olivat pääsääntöisesti huonokuuloiset aikuiset tai nuoret aikuiset sekä ikäihmiset. Lapsia en ottanut tässä työssäni huomioon, koska heille opetetaan hieman eri tavalla viitottua puhetta kuin aikuisille. Lapsille opetetaan enemmän esim. Nalle viittomien avulla. Lapsille järjestetään myös kotiopetuksena viittomien opetusta. Päiväkodeissa on hyvä ottaa mukaan tukiviittomia, jos lapsella on kielenkehityksen häiriöitä.

4.3 Ilmoittautuneiden haastattelu opetusta varten

Haastattelin jokaista kurssille ilmoittautunutta pienimuotoisesti puhelimitse heidän ilmoittautuessaan opetukseen. Tätä kutsutaan *teemahaastatteluksi*. Olin miettinyt ja kirjannut ylös tiettyjä kysymyksiä paperille (liite 3). Kysyin kaikilta samat kysymykset, mutta tein sen keskustelun lomassa. Tällöin tämä ei sitonut vastaajaa mihinkään valmiiseen vastausmalliin, vaan sain haastateltavan omin sanoin kertomaan vastauksen. Äänen kautta tapahtunut vuorovaikutus haastattelutilanteessa oli tärkeää, koska haastattelu tapahtui puhelimitse, eikä haastattelija nähnyt toisen osapuolen kasvoja (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47 - 48). Haastatteleamalla sain tietää heidän viittomien taidoistaan ja sen, millaista sisältöä he haluaisivat tältä kurssilta. Näin pystyin suunnittelemaan kurssin sisältöä paremmin. Sain samalla myös tietoon heidän erityisyyksistään opetusta varten. Tiedossa oli etukäteen, että ilmoittautuneet voivat olla kuulovammaisia, joilla oli kuulolaite ja siinä mahdollisesti T-linkki-asento. Haastattelussa kysyin vielä kuulolaitteen olemassaolosta ja T-asennosta. Tarpeen vaatiessa varauduin myös siihen, että kirjoittaisin jokaisen viittoman nimen tussitaululle ennen kuin itse viittoisin sen.

Haastattelusta saamillani tiedoilla pystyin käyttämään *induktiosilmukkaa* opetuksessa. Induktiosilmukan toiminta perustuu sähkömagneettiseen kenttään, jonka välityksellä ääntä siirretään ”langattomasti” äänilähteestä esimerkiksi kuulokojeeseen. Induktiosilmukka voidaan asentaa kiinteästi yhteen tilaan, jossa induktiosilmukka vedetään ympäri haluttua tilaa kiinnittämällä se esimerkiksi jalka- tai kattolistaan. Kaulan ym-

pärillä pidettävä kaulasilmukka on vaihtoehto kiinteälle induktiosilmukalle. Elektromagneettinen kenttä muodostuu silmukan sisäpuolelle. Useimmissa kuulokojeissa on puhelinkela, joka aktivoidaan kääntämällä laitteen kytkin niin sanottuun T-asentoon. Tällöin äänilähteestä kuuluva ääni siirtyy suoraan kuulokojeen käyttäjän kojeeseen. Kuulokojeen käyttäjä kuulee ainoastaan äänilähteen äänen, eikä häntä häiritse samassa tilassa istuvien äänet. Monissa kuulokojeissa on niin sanottu MT-asento, jonka avulla kojeen käyttäjä kuulee sekä induktiosilmukan kautta tulevan äänen että muiden tilassa olijoiden äänen. (Snellman & Lindberg 2007, 16.) Matkapuhelinten toiminta häiritsee induktion kautta tulevaa ääntä, ääni kuulostaa rutisevalta ja pätkivältä. Sen takia on hyvä, jos tiedät induktiosilmukan olevan käytössä, sammuttaa matkapuhelin kokonaan. Äänettömänä oleva matkapuhelin myös häiritsee sähkökenttää.

4.4 Opinnäytetyön opetuskansio ja DVD:t

Opetuskansion (liite 5) tekeminen oli haastavampaa kuin luulin. Opetuskansiota tehdessä jouduin miettimään, mitä kaikkea ehtisin opettaa ja mitä ei tarvitse oppia vielä tässä vaiheessa. Lisäksi vielä vaikeutena oli viittomakielen ja viitotun puheen erilaisuus. Koko ajan oli pidettävä mielessä erot käsitteissä, jotta opetus tapahtuisi oikein. Opetuskansion ulkonäön olisi oltava mahdollisimman selkeä ja helppokäyttöinen. Samalla tavalla huomioin opetus-DVD:tä tehdessä sen tekemisestä mahdollisimman helppokäyttöiseksi ja selkeäksi. Teinkin mallikappaleen DVD:stä, jota kävin näyttämässä opettajilleni Tuija Suikkanen-Malinille ja Virve Remekselle saadakseni heidän mielipiteensä DVD:n selkeydestä ja toteutusidean kannattavuudesta. Aviomieheni Marko auttoi minua kummankin DVD:n tekemisessä. Hänellä oli minua parempi tietotaito DVD:n tekemiseen liittyvistä asioista ja olisihan ollut hankala kuvata itseä videokameralla.

DVD:n tekeminen olikin haastavampaa kuin etukäteen luulin. Huoneen valaistuksen saaminen oikeaksi oli hankalaa. Seinään, jota vastaan kotona kuvattiin, syntyi valaistuksessa paljon varjoja. Seinään syntyneiden varjojen poistaminen ja valon värin sävyn saaminen oikeaksi olivat kaikkein hankalimmat vaiheet DVD:tä tehdessä. Näin saatiin kuvan laatu mahdollisimman hyväksi ja itse viittomat näkyivät selkeästi. Itse

kuvaaminen sujuikin aika nopeasti, kunhan ensin saatiin kaikki valot ja varjot paikoilleen. Kuvasimme kokonaisuudessaan noin 40 minuuttia yhteensä lopullista vedosta. Kotioloissa kuvatuksi videoksi saatiin yllättävän hyvää materiaalia. Harmittavaa oli tietokoneen DVD-teko-ohjelman (NERO 8) puutteet. Ohjelma ei pystynyt käsittelemään kuin 32 alavalikkoa kunnolla, joten sain yhdelle DVD:lle 30 - 40 eri alavalikkoa eli viittomaa. DVD:tä tehdessä tietokoneen ohjelma kaatui muutamaan kertaan. Sen takia jouduttiin aloittamaan muokkaustoiminnot uudelleen joka kerta kaatumisen jälkeen. Ohjelmaa ei ole suunniteltu niin monen eri videonpätkän yhtäaikaan muokkaukseen.

Päätin valita DVD-levyksi Lightscribe poltettavan levyn, sillä siihen voi poltto-ohjelmalla polttaa haluamansa kuvan ja tekstin sen päälle. Näin sain ulkonäöllisesti erilaisen levyn ja samalla persoonallisemman otteen siihen. Minä pidän luonnosta ja luonto rauhoittaa minua aina, kun näen sen. Halusinkin tuoda muille myös sitä rauhallista tunnelmaa kuvan välityksellä. Samoin valitsin DVD:n sisälle valikon taustaksi luontoaiheen. Tämän lopullisen DVD:n kävin vielä näyttämässä opettajilleni (Virve Remes ja Merja Hautalainen) saadakseni mielipiteen DVD:n lopullisesta ulkonäöstä.

Kaiken kaikkiaan tein siis kaksi DVD:tä (liitteet 6 ja 7) opetusta varten, toinen levy kevättä varten ja toinen syksyä varten. Ensimmäisellä DVD:llä on videoituna 40 viittomaa, ja toisella DVD:llä on 31 viittomaa videoituna. Kaikkiaan 71 eri viittomaa löytyy videoituna molemmista DVD:istä. Itse olen kuitenkin erittäin tyytyväinen levyn onnistumiseen. Minua epäilyttää vielä hieman oman kuvani laskeminen julkisuuteen muiden nähtäväksi, koska Kuurojen liitto ja Kuuloliitto ovat molemmat toivoneet saavansa omat kopionsa valmiista opinnäytetyöstäni. (Alanne & Selin-Grönlund 2008; Laurén 2008) Täten voitaisiin olettaa mahdollisesti työni leviävän myös eteenpäin helpommin. Kuusaan Kuulokset ry alkaa ottaa kopioita DVD:stä ja jakamaan niitä asiasta kiinnostuneille. Sekin levittää omalla tahollaan kuvaani eteenpäin. Tekijänoikeusasioista olen keskustellut Kuusaan Kuulosten hallituksen kanssa ja annan heille luvan oman harkintansa mukaan kopioida työtäni eteenpäin. Tarkoitus on kuitenkin työn olevan hyödyksi yhdistykselle. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kirjastoon Kuusankoskella täytän erillisen luvan digitaalista materiaalia varten.

Opetuskansion tekeminen sujui kaikkein helpoimmin. Ainoastaan suurimpana ongelmana oli valita ne viittomat ja lausevalinnat, jotka halusin sinne mukaan. Kuvat olivat kaikki mustavalkoisia, koska värillisiä kuvia ei löytynyt niin paljoa. Opetuskansiossani kuvat olivat ihan hyviä, mutta kopioitaessa niitä osallistujille muuttuivat ne aivan liian tummiksi. Tämän takia oli haastavampaa saada selvää kuvien liikeradoista. Otin kuvat viittomakielen perussanakirjan nettisivuilta sekä sivustolta puhevammaisuudesta ja selkokielestä. (Viittomakielen perussanakirja, Sivusto puhevammaisuudesta ja selkokielestä). Lausemallit olen ottanut osaksi viitotun puheen oppikirjasta (Härmä & Pelkonen 2002, 2, 7, 9, 11 - 13, 18 - 19) ja osan olen keksinyt itse.

4.5 Tuntien suunnittelu ja sisältö

Suunnittelin opetuksen sisältöä samalla tavalla kuin itselleni oli viittomakieltä opetettu. Tein opetuksesta runkomallin ja menin sen kanssa keskustelemaan Kouvolan Tulkkikeskukselle viittomakielentulkki Sanna Aapron kanssa. Sain häneltä hyviä vinkkejä, miten opetuksen saisi helpommaksi. Sain häneltä samalla mallikuvan, jonka avulla pystyin suunnittelemaan opetuksen käytännönläheisesti (liite 5/2). Hän kehotti myös tulemaan ja kysymään neuvoa, jos minulla on opetuksen suhteen ongelmia (Aapro 2008).

4.5.1 Kevät 2008

Ensimmäiselle kerralle (25.4.08) suunnittelin aloittavani ensin itseni esittelyn viitotulla puheella (liite 4). Puhuisin ääneen samalla viittoessani, jotta osallistujat saisivat kuvan viitotusta puheesta. Tässä välissä olisi hyvä pyytää osallistujia kirjoittamaan jotain omista tavoitteistaan kurssia varten minulle. Voitaisiin sitten kurssin lopulla ennen ke-sää tarkastella niiden toteutumista. Sen jälkeen jakaisin sormiaakkospaperin (liite 5/5), mutta sitä en aikoisikäydä sen tarkemmin läpi. Sanna Aapro neuvoi, että osallistujista osa olisi reumaisia ja siksi siihen ei kannattaisi panostaa nimiä kummemmin (Aapro 2008). Ajattelin opettaa jokaisen nimen sitten viittoen sormiaakkosilla. Samalla kertoisin hieman sormittamisesta. Aakkosten käyttöä kutsutaan sormittamiseksi. (Liite

5/4.) Sen jälkeen ajattelin opettaa yleisiä tervehdysmuotoja kuten ”hyvää huomenta”, ”hyvää päivää”, ”hyvää iltaa” ja ”hyvää yötä” ja ”näkemiin” (Liite 5/6). Seuraavaksi ajattelin opettaa nimen kysymistä eli miten viittotaisiin nimen kysymistä ja oman nimen sanomista viittomilla. Jotta saataisiin hieman keskustelua nimen kysymisessä, ajattelin opettaa myös viittomat ”mukava” ja ”tavata”. (Liite 5/7 - Liite 5/8.) Näistä kaikista saataisiin jo pieni keskustelu aikaiseksi. Tämän jälkeen ajattelin opettaa vielä sen, kuinka sormilla kuvattaisiin ihmisruumista ja verbejä. (Liite 5/8 - Liite 5/9.); (Härmä & Pelkonen 2002, 2 - 13.)

Toisen kerran (2.5.08) ajattelin aloittaa kertaamalla hieman edellisen kerran asioita. Muisteltaisiin niitä noin 5 - 10 minuuttia ja sitten jatkettaisiin eteenpäin. Kävisin läpi persoonapronominit ja harjoittelisimme viittomaan lyhyitä sanontoja kuten ”minä juon”, ”sinä istut”. (Liite 5/9 - Liite 5/10.) Tämän jälkeen suunnittelin opettavani demonstratiivipronominit ”tämä”, ”tuo”, ”se”, ”nämä”, ”nuo” ja ”ne”. Niitä käytettäisiin esimerkkilauseissa, uusia viittomia tulisi aika lailla. (Liite 5/10 - Liite 5/13.) Loppuun suunnittelin hieman ajattelua herättävää eli pyytäisin osallistujia miettimään, millaisia viittomia he jo käyttävät tiedostamatta niitä viittomiksi. Hyvät esimerkit voisivat olla: miten viittoisit toiselle ”ole hiljaa”, ”ei kiitos”, ”tule tänne”, ”mene pois”, ja tunnettu keskisormen näyttäminen olisi myös hyvä ottaa mukaan. Kertoisin myös, kuinka viittomat kuvaavat jotain esinettä, esimerkiksi ”pallo”, ”talo” ja ”auto”. Kertoisin myös, että usein myös toimintoja kuvattaisiin viittomilla esimerkiksi ”soittaa viulua”, ”sahata”, ”soittaa pianoa” ja ”ajaa autoa”. (Liite 5/14.)

Kolmannella kerralla (9.5.08) aluksi kerrattaisiin edellisen kerran asioita noin 5 - 10 minuuttia ja sitten jatkettaisiin eteenpäin. Tälle kerralle suunnittelin ottavani suvun ja perheenjäsenten viittoimistoa mukaan. Viittomia omasta perheestä ja suvusta olisivat esimerkiksi ”äiti”, ”isä”, ”poika”, ”tyttö”, ”nainen”, ”mies”, ”sisko”, ”veli”, ”täti” ja ”eno”. (Liite 5/15 - Liite5/19.)

Neljännän kerran (16.5.08) aluksi kerrattaisiin edellisten tuntien asioita noin puolen tunnin ajan, ja sen jälkeen opettaisin muutaman uuden lauseen ja seuraavaksi opettaisin lisää uusia viittomia. Lopuksi kokeilisin kahvipöytäkeskustelua joko pareittain

tai pienissä ryhmissä. Tämä riippuisi vähän lopullisesta osallistujamäärästä kurssilla. (Liite 5/20 - Liite 5/22.)

Viidennen kerran (23.5.08) aluksi kerrattaisiin edellisen tunnin asioita noin 5 - 10 minuuttia ja seuraavaksi opettaisin numerot 1 - 10 ja kokeilisin pareittain numeroiden tunnistamista. (Liite 5/23.) Sen jälkeen jatkaisin numeroita 100 asti. Tähän olisi hyvä yhdistää iän kertomista ja kauppaan liittyviä asioita/viittomia sekä tilinumeron luettelamista. (Liite 5/23 - Liite 5/25.)

Kuudennen kerran (30.5.08) alussa kerrattaisiin edellisen tunnin asioita noin 5 - 10 minuuttia ja siirryttäisiin sitten eteenpäin. Osoitteen kertomista opettaisin seuraavaksi. Seuraavaksi opettaisin yleisimpiä ruokiin ja juomiin liittyviä viittomia. (Liite 5/26 - Liite 5/30.) Niihin olisi hyvä yhdistää jo aiemmin opittuja asioita/ viittomia. Ihan loppuksi pyytäisin palautetta tähänastisesta opetuksesta ja pyytäisin myös osallistujia kirjoittamaan omien tavoitteiden toteutumisesta. Osallistujat vastaisivat minulle paperille muutamiin kysymyksiin: ”Toteutuivatko omat tavoitteet kurssille?”, ”Opettajasta sanottavaa? + ja -”, ”Opetuksesta sanottavaa?” ja ”Muuta mainittavaa?”

4.5.2 Syksy 2008

Seitsemännellä kerralla (10.9.08) ensimmäiseksi tarkistaisimme syksyn opetuspäivät. Tämän jälkeen aikoisin pyytää osallistujia miettimään uusia tavoitteita itselleen tälle syksyn ajalle. Sen jälkeen kertaisimme kevään opetuksia pikaisesti lause-esimerkkien ja yksittäisten viittomien avulla. Mielelläni ottaisin mukaan myös pieniä keskusteluharjoituksia. (Liite 5/4 - Liite 5/30.)

Kahdeksannella kerralla (17.9.08) opettaisin uusia viittomia, omistusmuodoista ja niihin liittyvistä esimerkkilauseista. (Liite 5/32 - Liite 5/35.) Seuraavaksi opettaisin kuukausien nimet ja esimerkkilauseena olisi jokaisen kertomana syntymäpäivänsä (vuoden voi keksiä, jollei haluaisi sitä paljastaa). Lausemalli olisi ”*minun syntymäpäiväni on...*”. (Liite 5/36.) Sen jälkeen opettaisin viikompäivät ja viikompäiväloron: ”*maan-*

taina makkarat tehtiin...” ja ”*maanantaina yksi peruna...*”. (Liite 5/37 - Liite 5/41.) Seuraavaksi opettaisin aikaan liittyviä viittomia: ”*kuukausi*”, ”*tunti*”, ”*minuutti*”, ”*sekunti*”, ”*viikko*”, ”*vuosi*”. Näistä viittomista opettaisin myös monikkomuodot ja niiden helpotukset eli viittomasta muodostetut lyhyemmät versiot. (Liite 5/42.)

Yhdeksännellä kerralla (24.9.08) kerrattaisiin noin 5 - 10 minuuttia edellisen kerran asioita. Sen jälkeen opettaisin harrastusverbejä ja kysymyssanoja. Lisäksi ajan riittäessä opettaisin niin että jokainen saisi kertoa/viittoa vuorollaan vastauksen kysymykseen: ”*mitä harrastat?*” Vastaus alkaisi: ”*minä harrastan...*” (Liite 5/43 - Liite 5/47.)

Kymmenennellä kerralla (8.10.08) kerrattaisiin ensin edellisestä kerrasta noin 5 - 10 minuuttia jonka jälkeen siirryttäisiin uusiin asioihin. Opettaisin erilaisia värejä ja esimerkkilauseita väreihin liittyen. Seuraavaksi opettaisin vaatteiden viittomia ja asusteiden viittomia. (Liite 5/48 - Liite 5/52.)

Yhdennellätoista kerralla (15.10.08) ensin kerrattaisiin edellisen kerran asioita noin 5 - 10 minuuttia. Sen jälkeen siirryttäisiin uusiin asioihin viittomalla asuntoon liittyviä viittomia. Sen jälkeen opettaisin hygieniaan liittyviä viittomia. Viimeiseksi opettaisin muutamia esimerkkilauseita liittyen näihin uusiin asuntoon ja hygieniaan koskeviin viittomiin. (Liite 5/53 - Liite 5/59.)

Kahdennellätoista eli viimeisellä kerralla (22.10.08) kerrattaisiin aluksi edellisen kerran juttuja. Sitten kerrattaisiin koko kurssin ajalta viittomia läpi pienimuotoisin keskusteluin joko pareittain tai koko porukan kesken. (Liite 5/3 - Liite 5/59.) Sen jälkeen pyytäisin osallistujilta palautetta kurssista sekä arviointia opetuksesta ja kurssista. Osallistujat vastaisivat muutama kysymykseen minulle paperille: ”*Mitä huonoa kurssissa?*”, ”*Mitä hyvää kurssissa?*”, ”*Oliko kurssin sisältö sopivaa?*” ja ”*Muuta mainittavaa...*” Viimeiseksi päättäisin kurssin ja hyvästelisin kaikki osallistujat.

4.6 Resurssit

Opetuspaikka varattiin toimitila Etappiin. Etappiin varattiin kalenteriin erikseen päivät ja ajat opetusta varten. Varattaessa tilaa pyysin saada käyttöni induktiosilmukallisen tilan. Opetusmateriaalin mallin tein itse ja tulostin paperille kotona. Etapissa monistettiin osallistujille opetusmonisteet Kuusaan Kuuloiset ry: n laskuun. DVD-mallit tein kotona ja samoin tarvittavat kopiot niistä. Kuusaan Kuuloiset ry:tä laskutin käyttämäni materiaaleista. Etapissa sijaitsee induktiosilmukka valmiina ja tussitaulu. Tilautin Etappiin tusseja ja taulusienen. Ne olisivat varalta, jos tarvitsisin niitä opetuksessa.

4.7 Kurssin mainokset ja ilmoitukset

Kurssia mainostettiin Kuusaan Kuuloiset ry:n ilmoituksissa sunnuntaisin Kouvolan Sanomissa vammaispalstalla. Kuuloliiton suunnittelija Riitta Pulkkinen jakeli tekemiäni mainoksia kierrellessään Kymenlaaksossa huonokuuloisten parissa (liite 2). Olen poistanut puhelinnumeroni mainoksesta tässä opinnäytetyössäni, sillä en halua puhelinnumeroni leviävän tätä kautta. En voi itse valvoa sen leviämistä. Itse mainostin suusanallisesti kurssia Kuusaan Kuuloiset ry:n kerhoilloissa sekä ilmoitin kurssista nuorten huonokuuloisten keskustelupalstalla. Olin myös omassa koulussani mainostanut kurssia, jos jollekin olisi herännyt idea osallistua.

5 TOTEUTUS

5.1 Kevään 2008 opetus

Opetukseni kevään osalta kesti kuusi viikkoa perjantaisin tunnin kerrallaan kello 13.15 - 14.15 välillä. Jokaisella kerralla pidin nimenhuudon paikalla olijoista. Osallistujia oli viisi, yksi mies ja neljä naista. Jokaisella kerralla oli paikalla vähintään kaksi. Ajankohta osoittautui hankalaksi. Ehkä aikaa olisi voinut miettiä tarkemmin, jotta muutkin kuin eläkeläiset olisivat päässeet mukaan. Työikäisillä ja koululaisilla vapaan ajan järjestäminen saattoi olla hankalampaa kuin eläkeläisillä.

5.1.1 Ensimmäinen opetuskerta

Ensimmäisellä kerralla olin paikalla hyvissä ajoin järjestelemässä ja valmistautumassa opetukseen. Muistin kaikki oleelliset asiat opetusta varten, mutta induktiosilmukkalaitteiden kaappi ei ollutkaan auki kuten yleensä. Jouduin olemaan ilman induktiota, koska paikalla ei ollut enää ketään henkilökunnasta avaamassa kaappia. Seuraavalle kerralle lupasin varmistaa, että saan silmukan mukaan opetukseen. Aloitin opetuksen sillä, että pyysin jokaista esittäytymään ja kertomaan ainakin oman nimensä, jotta osallistujat tulisivat hieman tutummaksi. Tämän jälkeen pidin ”tervetulo-puheeni”, jossa siis viitoitin ja puhuin yhtä aikaa (liite 4). Tämän jälkeen jatkoin suunnitelman mukaan sormittamisesta eteenpäin. Jokaisella opetuskerralla olin innostava ja osallistava. Heittäydyin itse elehtimään ja ilmeilemään malliksi rohkaistakseni osallistujia mukaan. Kysyin ensimmäisen opetuskerran jälkeen osallistujilta ”miltä tuntui”- palautekierroksen. Osallistujat kertoivat eniten positiivisia palautteita. Hieman oudolta oli tuntunut joidenkin mielestä, mutta hauskalta. Osa oli opiskellut aiemmin viittomia, ja heidän mieleensä ne palautuivat. Minua opettajana kehuittiin innostavana: ”*Hieman oudolta*”, ”*hauskalta*”, ”*hyvin palautuu mieleen*” ja ”*innostava opettaja*” (päiväkirja 25.4.2008).

Lupasin tehdä osallistujille ”mainoksen” syksyn opetuspäivämääristä ja -ajoista seuraavaksi kerraksi. Ryhmän kanssa sovimme yhteisesti viittomisesta joko ääneen puhuen tai ilman ääntä huulion kanssa. Jokainen sai itse valita itselleen sopivimman tavan. Jaoin jokaiselle osallistujalle valmistamani opetus-DVD:n (liite 6). Jokaisen kerran aluksi kertosimme edellisen viikon opetuksia. Viittomat jäivät ehkä helpommin mieleen kertauksien takia. (Päiväkirja 25.4.2008.)

5.1.2 Toinen opetuskerta

Toisen kerran aluksi jaoin osallistujat pareittain kyselemään toisiltaan viittomalla kuuluisia ja esittäytymään toisilleen viittomalla. Sen jälkeen kerrattiin ensimmäisen kerran opetuksia ja sitten jatkoin suunnitelman mukaan eteenpäin. Kyselin tuntemuksia

opetuksen jälkeen. Vastaukset olivat samantapaisia kuin ensimmäiselläkin kerralla. (Päiväkirja 2.5.2008.)

5.1.3 Kolmas opetuskerta

Kolmas kerta alkoi poikkeavasti. Yksi osallistuja halusi käyttää puheenvuoron ennen tunnin alkua. Puheenvuorossaan hän kehui valmistamaani opetus-DVD:tä (liite 6). Hänen mielestään se oli hyvä ja siitä sai paljon apua opiskeluun. Viittomien liikkeen näkeminen DVD:ltä helpotti viittomien opiskelua. Hänestä kuvat olivat selkeitä ja itse DVD oli riittävän helppokäyttöinen ikääntyneellekin. Hän suorastaan puhkui intoa ja hän kehotti muitakin katsomaan DVD:n. Muutoin opetus meni suunnitelman mukaan eteenpäin. (Päiväkirja 9.5.2008.)

Induktiosilmukka lopetti toiminnan puolen tunnin jälkeen opetuksen alusta. Ennen opetuksen alkua olin kysynyt laitteen virran kestosta sekä mahdollisesta latauksesta. Työntekijät Etapissa kertoivat, ettei laitetta tarvitse ladata. Laitteen toiminnan loppuminen vaikutti opetustilanteeseen jonkin verran, koska induktion kautta kuuntelu ei enää onnistunut. Aikaa meni hukkaan kuulolaitteiden käyttäjien vaihtaessa kuulolaitteen asentoa normaalille kuunteluasennolle. Yksi osallistujista muuttui tämän jälkeen hiljaiseksi, eikä hän halunnut osallistua ollenkaan. Se ilmeni siten, että hän ei halunnut kertoa lainkaan omasta perheestään perheviittomien jälkeen viittomilla. Kaikki muut kuitenkin osallistuivat kertomiseen. Kyselin tunnin loputtua osallistujien tuntemuksia ja sain hyvää palautetta opetuksestani. Opetus toimii hyvin sellaisenaan: ”*Jatka samaan malliin. Tämä toimii hyvin.*” (Päiväkirja 9.5.2008.)

5.1.4 Neljäs opetuskerta

Neljäs kerta sujui samoin kuin aiemmatkin. Ensin kerrattiin ja sitten jatkettiin suunnitelman mukaan. Tämän kerran aluksi hän, joka ei viime kerralla viittonut perheestään, halusi viittoa. Hän oli harjoitellut kotona viittomia ja viittoikin pitkän tarinan perheestään. Edelleen kehuttiin opetus-DVD:tä ja minun opetustyyliäni. He kummastelivat hieman tapaani kehua heitä heidän onnistuessaan jotenkin viittomien muistamisessa

tai viittoman viittomisen yrittämisessä. Yksi osallistujista oli reumainen, joten esimerkiksi sormittaminen oli hänelle haastavaa. Ilmeisesti minun opetustyylini oli sellainen, mihin he eivät olleet tottuneet. Mielestäni vain positiivisen palautteen antaminen kannusti enemmän osallistumaan. Muutamalla kannustavalla sanalla voi saada enemmän aikaa oppimista kuin moittimalla. (Päiväkirja 16.5.2008.)

5.1.5 Viides opetuskerta

Viides kerta sujui saman mallin mukaan kuin aiemmatkin kerrat. Ensin kerrattiin edellisen viikon opetuksia ja jatkettiin sitten eteenpäin. Pyysin osallistujilta vinkkejä, mitä aihealueita he haluavat ensi syksynä opetella. Sainkin heiltä ehdotukseksi: ”värit”, ”harrastusviittomia” ja ”verbejä lisää”. (Päiväkirja 23.5.2008.)

5.1.6 Kuudes opetuskerta

Kuudes kerta meni samoin kuin aiemmatkin. Ensin kerrattiin ja sen jälkeen menttiin uuteen asiaan. Opetuksen loputtua pyysin vielä kirjallista loppupalautetta osallistujilta opetuksesta. Pyysin heitä palauttamaan omat alkutavoitteensa mieleen ja vertaamaan niitä nyt siihen, mitä he olivat oppineet. Lisäksi pyysin palautetta opetuksesta ja opettajasta. Lähtökiireissään kaikki hävisivät niin nopeasti, että tämän kerran uudet opetusmonisteet jäivät minulle. Jätin monisteet Etappiin ja pyysin laittamaan sanaa eteenpäin osallistujille niiden hakemisesta sieltä. (Päiväkirja 30.5.2008.)

5.2 Syksyn 2008 opetus

Syksyn osalta opetus kesti noin viisi viikkoa ja tunteja oli yhteensä kuusi. Opetus oli pääsääntöisesti keskiviikkoisin kello 14.40 - 15.30 välillä. Osallistujia oli aluksi vain kaksi henkilöä, paitsi kolmelle viimeiselle tunnille osallistui yhteensä kolme oppilasta. Edelleen olisin voinut miettiä ajankohtaa vieläkin myöhemmäksi, jotta työssäkävijät tai opiskelijat olisivat voineet osallistua.

5.2.1 Seitsemäs opetuskerta

Seitsemäs opetuskerta aloitti syksyn opetusosion. Ainoastaan kaksi kevään osallistujista ilmaantui paikalle ja ainoastaan yksi henkilö ilmoitti minulle esteellisyydestään osallistumiseen. Myöhemmin kuitenkin kuulin toisella osallistujalla olevan terveys-syy, ettei hän voinut osallistua opetukseen. Aloitin kuitenkin opetuksen kysymällä viittomalla kuulumisia ja osallistujat viittoivat muistinsa mukaan minulle takaisin. Seuraavaksi sovimme uudet päivät opetuksille, koska toimitila Etappiin oli varattu päällekkäin tiloja, ja vakituiset kävijät olivat etusijalla. Sen lisäksi sovimme kaksi viimeistä kertaa pidettäväksi samana päivänä, koska osallistujat eivät halunneet tulla syyslomalla opiskelemaan. (Päiväkirja 10.9.2008.)

Seuraavaksi kertosimme kevään opetuksen juttuja sieltä täältä pienimuotoisin keskusteluin. Mukana oli nimen kysymistä ja vastaamista ja tervehtimistä sekä numeroiden kertausta. Samalla piti myös tunnistaa toisen viittomista, kun toinen viitto numeron ilman ääntä. Viimeiseksi kävimme läpi ruokiin ja juomiin liittyviä viittomia. Jaoin nyt lopuksi osallistujille uudet syksyn opetuksen DVD:t (liite 7), jotta he voivat halutessaan niitä etukäteen katsoa. Osallistujat olivat innokkaasti mukana, ja he eivät pelänneet viittoa väärin viittomia. Hilpeyttä heräsi viittoman ollessa erityisen hassu. (Päiväkirja 10.9.2008.)

5.2.2 Kahdeksas opetuskerta

Kahdeksannen opetuskerran aluksi sovimme seuraavan yhdeksännen opetuskerran perumisesta, sillä molemmilla osallistujilla oli työesteitä. Annoin yhdeksännen kerran monisteet ”kotiläksyksi”. Kävisimme ne sitten läpi kymmenennellä kerralla. Seuraavaksi etenin suunnitelmani mukaan omistusmuotoihin. Kävin läpi esimerkkilauseet lause kerrallaan. Minä sanoin ensin lauseen ääneen ja kumpikin osallistujista sai vuorotellen yrittää viittoa sen. Lopuksi minä näytin oikean lauseen viittomen vielä kertaukseksi. Suurin osa esimerkkilauseiden viittomista oli tullut jo aiemmin kurssilla esille. Seuraavaksi opetin kuukausien nimet ja vuodenajan viittomat sekä muutama ajan

määreen. Seuraavaksi opetin muutaman esimerkkilauseen ja -kysymyksen liittyen aikaan ja päivämääriin:

”Milloin olet syntynyt?”,
”minä olen syntynyt...”,
”minun syntymäpäiväni on...”,
”montako viikkoa on kuukaudessa?”,
”montako viikkoa on vuodessa?”,
”mikä on mukavin kuukausi?”

Viimeiseksi käytiin kaksi viikonpäivälorua läpi (liite 5/38 - liite 5/41). Opetus sujui myös nyt hyvin ja osallistujat olivat taas innokkaina mukana. Vielä enemmän olisin voinut yrittää selvittää viittoman taustaa omalta viittomakielen opettajaltani Timo Palomäeltä. Olisin pystynyt selittämään viittoman taustaa omille osallistujilleni ja mahdollisesti viittoma olisi jäänyt mieleen paremmin sitä kautta. (Päiväkirja 17.9.2008.)

5.2.3 Kymmenes opetuskerta

Kymmenennelle kerralle tulivat paikalle niin sanotusti ylimääräisinä opinnäytetyöni ohjaaja, lehtori Virve Remes sekä lähihoitaja-opiskelija, joka oli kuullut kurssista. Aloitin opetuksen kertaamalla lyhyesti noin viiden minuutin ajan edellisen kerran asioita omistusmuodoista ja ajanmääreistä. Uusi osallistuja vaikutti olevan hieman ”pihalla” opetuksen aikana. Hänen aiemmin oppimansa viittomat olivat erilaisia kuin minä opetin. Lisäksi hän oli oppinut, että aina on ääneen puhuttava viittomien kanssa. Omat osallistujani olivat jo alussa valinneet äänettömän tavan viittoa, joten siinä tuli hieman yhteentörmäystä. Selitin kuitenkin hänelle jokaisen saaneen valita jo kurssin alussa itselleen sopivimman tavan viittoa. Hänkin sai siis valita, viittoako ääneen vai ilman ääntä huulion kanssa. (Päiväkirja 8.10.2008.)

Opetuksessa yritin tuoda esille yhdellä sanalla olevan monta samaa tarkoittavaa viittomaa. Useasti ne kaikki on vain muistettava ja murre-eroista riippuen eri kaupungeissa saattaa olla erilaisia sanoja viittomina. Itse yritin muistaa kertoa aina tietäessäni toi-

senkin tavan viittoa saman sanan. Sanoin osallistujille heidän saavan valita itselleen sopivimman tavan viittoa sana. Viikonpäivät kerrattiin ”*Maanantaina makkarat tehtiin...*”-lorun (liite 5/38 - liite 5/41) avulla ja viimeiseksi opetin eri ajan määreet. Sitten kävin läpi harrastusviittomatmonistetta läpi yhdeksänneltä kerralta. Kävin ensimmäisen sivun läpi esimerkklauseina, jotka keksin itse siinä tilanteessa, esim. ”*minä menen elokuvaan.*”, ”*minulla on syysloma.*” Loput harrastuksiin liittyvät sanat kävin läpi yksitellen sanoina. (Päiväkirja 8.10.2008.)

Kysymyssanat käytiin läpi yksitellen omasta monisteestaan. Seuraavaksi opetin värit ryhmänä niin, että minä viitoin viittoman ja osallistujat viittoivat perässä. Esimerkkilauseet kävin läpi jokaisen kanssa vuoronperään. Seuraavaksi opetin vaatteet ja asusteet. Viimeiseksi annoin jokaisen vuorollaan kertoa omista vaatteistaan, aloittamalla lauseen: ”*minulla on..*” esimerkiksi ”*minulla on punainen paita ja siniset housut..*” Hilpeyttä heräsi siinä kohdin, kun joku ei muistanut kenkiensä tai sukkiensa väriä ja ne olivatkin ”luntattava”. Kaikki osallistuivat hyvin tälle tunnille. Kaiken kaikkiaan tunti sujui ihan hyvin. Aika paljon tuli uusia viittomia (jollei ollut lukenut kotiläksyä), joten siihen verrattuna se sujui hyvin. Itselleni jäi hyvä mieli tunnista. (Päiväkirja 8.10.2008.)

5.2.4 Yhdestoista ja kahdestoista opetuskerta

Yhdestoista ja kahdestoista kerta olivat siis samana päivänä (16.10.08). Kolme osallistujaa ilmaantui paikalle. Aloitin kertaamalla edellisen kerran asioita keskustelun avulla:

”*Onpa kivan värinen paita!*”

”*kiitos, minulla on..*”

Eli he kuvailivat omia vaatteitaan, kuten edellisellä kerrallakin. Seuraavaksi opetin uusia asioita asuntoon sekä hygieniaan liittyvistä jutuista. Kävin viittomat ensin kerran läpi monisteesta. Viitoin ne itse malliksi. Sitten sanoin jokaiselle vuorollaan järjestyksessä yhden sanan ja jokainen viittoi muistinsa mukaan. Kaikki osallistuivat innok-

kaasti tähän. Ryhmä oli tällä kerralla paljon rennompi kuin edellisellä kerralla. Viime kerralla vaikutti varmaankin opettajan läsnäolo sekä uuden oppilaan hämmennys. Seuraavaksi pidettiin viiden minuutin venyttely- ja jaloitteluhetki, jonka jälkeen kerrattiin koko kurssin ajalta viittomia kauppaostoskeskusteluiden avulla. Yksi henkilö oli kerrallaan myyjänä ja kaksi muuta oli asiakasta. Sen jälkeen kävimme kahvipöytäkeskustelua niin, että yksi oli tarjoilija ja kaksi muuta oli asiakasta. Sitten kysyin jokaiselta vuoronperään harrastuksista ja jokainen vastasi vuorollaan. Seuraavaksi kerroin itse viittoen ja puhuen yhtä aikaa omista harrastuksistani. (Päiväkirja 16.10.2008.)

Lopuksi kyselin jokaiselta vuoronperään viittoen syysloman vietosta:

”Mitä teet syyslomalla, vai onko sinulla syyslomaa?”

Jokainen vastasi vuoronperään tähän. Mukavaa oli seurata jokaisen yrittävän tosissaan viittoa, eikä kukaan jännittänyt viittovansa väärin. Yritin kannustaa osallistujia ja rohkaista heitä yrittämään. Tässä tunsin onnistuvani, vaikka keskustelut olivat hieman ”töksähtäviä”. Sanoin osallistujille uuden kielen opiskelun alkuvaiheessa keskusteluyritysten olevan väkinäisiä, kun ei ole sanastoa riittävästi eikä varmuutta kielen käytössä. Viimeiseksi pyysin palautetta kurssista jakamillani lapuilla. Osallistujat vastasivat muutamiin kysymyksiin kurssista: ”mitä huonoa kurssissa?”, ”mitä hyvää kurssissa?”, ”oliko kurssin sisältö sopiva?” ja ”muuta mainittavaa...” Tähän päättyi opetus. Haikea olo jäi viimeisestä kerrasta, mutta toisaalta jäi helpottunut olo. Opetus oli nyt ohi. (Päiväkirja 16.10.2008.)

6 ARVIOINTI JA PALAUTE

Tein jatkuvaa itsereflektointia opinnäytetyöpäiväkirjan avulla. Keräsin opiskelijoilta palautetta keväällä ja syksyllä 2008.

6.1 Kevät 2008

6.1.1 Oma arviointi

Kevään kurssiosio sujui mielestäni juuri niin kuin olin suunnitellutkin. Opetuskansios- ta sain juuri ne asiat otettua, mitkä olin tarkoittanutkin opetettaviksi. Parannettavaa suunnitteluissa olisi ollut ottaa enemmän selvää viittoman alkuperästä. Opetuksen ajankohtaa olisin voinut miettiä enemmän illan puolelle. Olisin saanut siten enemmän työkäisiä ja opiskelijoita mukaan opetukseen. Osallistujat innostuivat osallistumaan ja heittäytyivät mukaan viittomaan innolla. Opetuksen suunnittelu osoittautui välillä haastavaksi. Koko ajan oli oltava mielessä arjessa käytettävien viittomien ja esimerk- kilauseiden mallit. Suoraan kirjasta otettuna olisivat esimerkkilauseet olleet kaukana arjesta. Opetukselle laatimani tavoitteet täytyivät kevään opetusosiossa. Opetuksen suunnittelut ja käytännön toteutus opetuksessa toteutuivat hyvin.

6.1.2 Osallistujien palaute

Pyysin viimeisellä paikalla olleita osallistujia (kolmea henkilöä) kirjoittamaan paperil- le omien tavoitteiden toteutumista. Tavoitteita pyysin osallistujia miettimään jo en- simmäisellä opetuskerralla. Sen lisäksi he saivat kirjoittaa palautetta kurssin sisällöstä ja opettajasta. Eräs osallistujista kirjoitti oman tavoitteensa olleen kieleen innostumi- sen ja sen toteutuneen. Toinen osallistuja kirjoitti tavoitteensa olleen oppimisen kom- munikoimiseen kuurojen kanssa. (Päiväkirja 30.5.2008.)

Papereihin oli kirjoitettu positiivista palautetta innostavasta opettajasta. Opettaja ha- vainnollisesti hyvin ja riittävän useasti. Viittomien lisäksi opettajan näyttelemät ilmeet olivat erään osallistujan mielestä mahtavat. Opetuksessa oli riittävän paljon kertausta, ja oppitunnit olivat sopivan mittaisia sekä etenemisvauhti oli sopiva. Opetustapaani kehuttiin myös hyväksi:

”olet innostava opettaja”,

”näyttelijä (plussaa) oliko joskus harkinnut ammattia (näyttelijä)”,

”viittomien alkuperän tiesi, mikä auttaa muistamiseen”,

”sain rohkeutta käyttää viittomia kuurojen kanssa”,

”opetustapa oli rauhallinen, kannustava ja lempeä ja hyväntuulinen”.

(Päiväkirja 30.5.2008).

Muutama negatiivinen maininta oli kertaamisesta sekä aakkosten ja numeroiden vähydestä. Opettelun tahti oli liian hidaskin erään osallistujan mielestä. Opettaja oli erään osallistujan mielestä liian paljon anteeksi antava:

”kertausta olisi saanut olla enemmän sekä aakkostamista sekä numeroita”,

”minä tarvitsisin enemmän viittomia, mutta ymmärrän kyllä, että ryhmän eritasoisuudesta johtuen uuden opettelun tahti on tämä”,

”liian paljon anteeksi antava”.

(Päiväkirja 30.5.2008.)

Viimeinen kommentti liittyi siihen, että kysyessäni jotain viittomaa hyväksyin viittoman, jos se oli edes sinnepäin. Niissä on niin paljon eroja ja osa osallistujista oli reumaisia sormistaan, joten heidän viittomisensa oli motoriikaltaan heikompaa. (Päiväkirja 30.5.2008.)

Kysyin myös heidän tuntemuksiaan suullisesti. He saivat kertoa, jos halusivat. Heidän tavoitteensa olivat toteutuneet ja hauskaa oli ollut. Toimitila Etappi sijaitti osallistujien mielestä hyvällä paikalla lyhyen matkan päässä kulkuyhteyksistä. (Päiväkirja 30.5.2008.)

6.2 Syksy 2008

6.2.1 Oma arviointi

Keväällä aloittaneesta ryhmästä vain kaksi henkilöä ilmaantui opetukseen. Tästä huolimatta opetin samalla tavalla kuin kevään puolella. Kannustin ja rohkaisin heitä osallistumaan olemalla itse aktiivinen ja osallistuva. Sain motivoitua heitä mukaan ja in-

nostumaan jatkamaan kielen opiskelua. Sain suunnittelemani opetusrungon opetettua osallistujille. En tarvinnut varaamiani ylimääräisiä opetusaiheita, mikäli opetus olisi edennyt suunnittelemaani nopeammin.

6.2.2 Osallistujien palaute

Viimeisellä kerralla pyysin osallistujia (kolmea henkilöä), kirjoittamaan tuntemuksiin ylös paperille ja arvioimaan kurssia sekä opettajaa. Pyysin ensin kirjoittamaan hyviä asioita kurssista. Vastauksissa oli mainintaa innostavasta opettajasta, opetustavan rauhallisuudesta:

*”innostava opettaja”,
”opetustapa oli selkeä ja rauhallinen”.*

(Päiväkirja 16.10.2008.)

Palautteissa kurssimateriaali todettiin sopivaksi. Kaikki kurssilaiset huomioitiin opetuksessa, ketään ei jätetty huomiotta. Kertaamista keuhuttiin palautteissa. Opettajan perehtyneisyyttä asiaan keuhuttiin sekä ilmapiirin luomista rennoksi keuhuttiin. Opettajan asiantuntemusta keuhuttiin:

*”tämän mittaiseen kurssiin oli sopivasti materiaalia, mikä oli opettajan valmistama”,
”kaikki kurssin oppilaat otettiin huomioon”,
”pieni ryhmä, jokainen joutui harjoittelemaan”,
”kertaus on opintojen äiti”,
”vaikeissa tilanteissa ei mennyt sormi suuhun”,
”opettaja perehtynyt asiaan hyvin”,
”ilmapiiri oli rento meininki”.*

(Päiväkirja 16.10.2008.)

Negatiivista mainintaa palautteissa oli monisteiden häviävyydestä. Opetustahtia moitittiin liian kovaksi vasta-alkajille. Osanottajien vähyyttä harmiteltiin ja viittomien toistoa kertaamalla tuntui välillä tylsältä:

”monisteet häviävät helposti!?”,

”kurssi ei soveltuisi ihmisille, joka alkaisi ihan alkeista → tahti olisi liian kova”,

”sanojen eli viittomien opettelu mekaanisesti toistamalla tuntui välillä tylsältä”,

”liian vähän osanottajia”.

(Päiväkirja 16.10.2008.)

Seuraavaksi kysyin kurssin sisällön sopivuudesta. Arkipäivään liittyvät viittomat tulivat esille ja materiaalista nähtiin olevan hyödyn tulevaisuudessa. Kurssimateriaalin sisältö nähtiin riittävän laajaksi ja monipuoliseksi. Erään mielestä tunteja olisi voinut olla enemmän. Eräs osallistuja kertoi oman panostamisen puutteen olleen esteenä opiskelulle:

”tavalliset arkipäivän asiat tulivat riittävästi esille”,

”riittävän laaja ja monipuolinen sisältö”,

”tuntia olisi voinut olla enemmänkin.”,

”oli monipuolista”,

”tästä on hyvä jatkaa”,

”ei tässä ajassa voi paljoa enempää opetella, pitäisi itse panostaa enemmän”.

(Päiväkirja 16.10.2008.)

Viimeiseksi oli muuta mainittavaa kohta. Ilmoittelun riittämättömyyttä moitittiin. Eräs osallistuja halusi opettajalle sekä osallistujille enemmän ilmeitä viittomien lisäksi. Eräs osallistuja pohti ihmisten saamista tällaisille kursseille. Eräs osallistuja halusi opettajan sekä muiden osallistujien kertovan enemmän omia kokemuksiaan, jotta tunnelma piristyisi ja laukaisisi tunnelmaa:

”kurssin vetäjästä riippumaton seikka ilmoittelun riittämättömyys, asiaa ei liene tarpeeksi pohdittu”,

”enemmän mukaan ilmeitä viittomien lisäksi”,

”miten saisi enemmän ihmisiä aktivoituksi tällaisille kurssille?”,

”omakohtaisten kokemusten kertominen voisi piristää ja laukaista tunnelmaa”.

(Päiväkirja 16.10.2008.)

6.3 Oma arviointi koko kurssista

Mielestäni onnistuin luomaan kurssille rennon ilmapiirin, jotta jokainen saattoi heittäytyä ”näyttelemään” viittomilla. Opetuksen suunnitelmat sain hyvin tehtyä. Ainoa puute oli monisteiden kopiointi Toimitila Etapissa. Kopiokoneella kopioitiin opetus-kansiosta sivut, joissa oli viittomien kuvat. Kopiokoneesta tulleet kuvat viittomista olivat aivan liian tummia useasta vaalentamisyrityksestä huolimatta, jolloin viittomien kuvat eivät olleet niin selkeät kuin olisin halunnut. Kymmenien turhien kopioiden kustannuserä olisi helposti noussut melkoisen kalliiksi. Sen takia oli tyydyttävä hieman liian tummiin monisteisiin.

Omat tavoitteeni olivat innostaa osallistumaan ja innostaa kieleen. Omat tavoitteeni toteutuivat, ja osallistujien antama suullinen palaute koko kurssin ajalta innosti minua itseäni vielä enemmän. Osasin luoda opetuksessa rennon ilmapiirin ja kannustin jokaista vuorotellen. Pieni kehuminen ei myöskään ollut pahitteeksi, jos osallistuja viittoi edes vähän sinnepäin. Kehuminen kannusti ihmisiä jatkamaan edelleen opiskelua ja motivoi heitä osallistumaan.

Osallistujien syksyn opetuksen palautteessa oli maininta, ettei kurssi olisi soveltunut vasta-alkajille. Tästä olin itse hieman eri mieltä, sillä kurssilla aloitti keväällä täysin vasta-alkaja viittomien opiskelussa. Siitä huolimatta hän pysyi hyvin tahdissa mukana ja oppi viittomia samalla tavalla kuin muutkin. Hän jatkoi kurssia koko kurssin loppuun saakka ja olisi halunnut kurssin jatkuneen vielä pidempään. (Päiväkirja 16.10.2008)

Koko prosessi on ollut todella mielenkiintoinen ja opettavainen. Olen oppinut uusia puolia itsestäni ja vahvuuksistani, kuten myös heikkouksistani. Näin jälkiviisaana on ollut helppoa miettiä suunnitteluja ja niitä asioita, mitä unohdin ottaa huomioon. Suurimpana puutteena suunnitteluissa oli ehkä liian vähäinen ilmoittelu. Seuraavalla kerralla lopputulos on varmasti paljon parempi. DVD:llä olevien videoiden teossa olisin ehkä voinut viittoja hieman hitaammin. Nyt jälkikäteen, kun videoita katselee, niin viiton niissä hieman liian nopeasti vasta-alkajia ajatellen.

Työn tilaaja, Kuusaan Kuulokset ry, ei ole puuttanut tekemisiini millään lailla. Olen itsenäisesti suunnitellut ja toteuttanut opetuksen vapaasti. Ainoastaan opetuspäivät Kuusaan Kuulokset ry halusi enemmän päiväsaikaan. Heillä oli luottamus siihen, että osaisin ja saisin tehtyä itsenäisesti työn. En ole oikeastaan kaivannut edes tukea, vaan olen itse luottanut siihen, että saan työn ja suunnittelut tehtyä.

Tämän kirjallisen osion kirjoittaminen on ollut haastavinta koko työssä. Miten saisin puettua kirjallisesti sen, mikä mielessäni liikkui? Olen alusta asti pitänyt yllä opinnäytetyöpäiväkirjaa, joka on sittemmin osoittautunut hyväksi keinoksi minulle jäsentää ajatuksiani. Sieltä on ollut hyvä myös tarkistaa jokin asia, joka mietitytti. Aikatauluisa olen onnistunut pysymään sekä opetukseen että kirjalliseen osioon liittyen. Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen omaan tuotokseeni ja aikaansaannokseeni, vaikka aina voi olla jotain parannettavaa.

6.4 Kuusaan Kuulokset ry:n arviointi

Kuusaan Kuulokset ry näkee kurssista olleen hyötyä yhdistyksen toiminnalle. Heidän mielestään on hyvä, että yhdistyksellä on mahdollisuus opettaa viitottua puhetta. Heidän mielestään työhön on paneuduttu hyvin. Aktiivisuutta ja innokkuutta on osoitettu työtä tehdessä ja ne näkyvät lopputuloksesta. Heidän mielestään on hyvä, että opetusmateriaali tulee sijaitsemaan Etapissa, josta se on helposti saatavilla lainaan tai kopioitavaksi. Tähän mennessä yhdistyksen käytössä ei ole ollut minkäänlaista opetusmateriaalia viitotusta puheesta. (Hallituskokous 2009.)

7 POHDINTA

Opetus toteutui kaikkiaan 12 viikon aikana. Opetustunteja oli kaikkiaan 12. Opetuskertoja en joutunut perumaan omasta puolestani kertaakaan. Osallistujien puolesta muokattiin suunniteltuja päiviä syksyn puolella jonkun verran. Osallistujien haastattelu heidän ilmoittautuessaan kurssille oli tarpeellinen asia, sillä se helpotti omalta osaltaan opetuksen suunnittelua. Syksyn opetusta varten oli hyvä kysellä osallistujilta viittomista, joita he itse haluavat silloin opiskella. Kurssi tuli paljon mielekkäämmäksi osallistujalle, jos hän sai niitä viittomia opiskella, joita itse eniten tarvitsi. Myös viittomia työkseen opettavien henkilöiden neuvot ovat olleet kullanarvoisia. Iso kiitos kaikille, jotka auttoivat ja neuvoivat minua tätä työtä tehdessä.

Loppujen lopuksi aika oli lyhyt uuden kielen opettamiselle. Sain opetettua kielestä alkeita ja toivottavasti sain innostettua osallistujia jatkamaan kielen opiskelua. Osallistujat olisivat halunneet opetuksen jatkuvan edelleen pitemmälle. Opetuksen jatkuessa olisin kuitenkin joutunut miettimään omaa taitotasoa ja miten pitkälle olisin itse voinut opettaa. Opiskelen kumminkin itse vielä viittomia.

Väkisinkin mietin, oliko tästä kurssista mitään hyötyä osallistujille. Päätaivoitteeni ei kuitenkaan ollut varsinaisen hyödyn antaminen muussa kuin materiaalissa, vaan innostaminen uuteen kieleen. Halusin antaa mahdollisuuden kommunikoimiseen ja osallisuuden lisäämiseen sitä kautta. Ryhmän tuki auttoi osallistujia uuden kielen opiskelussa sekä osallistumisessa. Varsinkin huonokuuloiselle oli ryhmän tuki erittäin tärkeää. Vaikeaa sanoa kurssin hyödyllisyydestä enempää, koska itse kurssilla oppimisesta ei jäänyt kurssimateriaalin lisäksi mitään fyysistä jälkeä. Oppiminen tapahtuu kumminkin useimmiten sisäisesti.

Hyviä opetusmalleja itselleni olen saanut erinäisiltä henkilöiltä, joiden vetämissä kursseissa olen ollut mukana. Heillä on ollut niin kannustava ja innostava opetusmetodi, että olen omaksunut niistä itselleni sopivimpia puolia. Osallistujien palautteista käy hyvin ilmi onnistumiseni siinä. Voisin kuitenkin vielä enemmän parantaa sekä mieltä omaa opetusmetodiani. Voisin mieltä vaihtoehtoisia opetusmalleja, sillä kaikille ei välttämättä käy samanlainen opetusmetodi.

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen prosessikuvaus, eikä siinä ollut sen kummemmin tutkimuksellista otetta. Mietin kyllä työn alkuvaiheessa, olisinko ottanut mukaan tutkimusta. Mutta tulin siihen lopputulokseen, että työ olisi venynyt liian laajaksi ja rajasin työstä laajemman tutkimuksen pois. Työssäni oli teemahaastattelu ennen kurssin alkua osallistujilta sekä palautelomakkeet kurssista.

Hyviä aiheita tutkimukselle olisi ollut esimerkiksi kurssin vaikutus viittomien opiskelun jatkamiselle (huonokuuloiselle). Yleensäkin olisi voinut tehdä tutkimusta viittomien opettamisesta, sen hyödyistä tai haitoista osallistujalle. Olisiko kurssista ollut hyötyä huonokuuloisen omaiselle? Muiden vaihtoehtoisten kommunikointikeinojen (AAC) yhdistämistä toiminnalliseen työhön tai tutkimuksen tekemistä niistä olisi myös ollut hyvä tutkimuksen tai toiminnan aihe. Viittomien opettamisesta lapsille saisi myös mielestäni hyvän aiheen opinnäytetyölle. Aiheita olisi ollut paljon ja jokainen olisi ollut yhtä mielenkiintoinen. Itse opetuksesta tehtävään tutkimukseen aika oli liian lyhyt, jotta siitä olisi saanut luotettavia tuloksia.

Osallistujilta saamassani kirjallisessa ja suullisessa palautteessa suurin osa heistä näki hyödylliseksi tällaisen matalan kynnyksen kurssin, ja he olisivat halunneet jatkoa. Tunnin mittainen opetustuokio oli kaikkien mielestä hyvä. Yhtään pidempää jaksoa he eivät olisi jaksaneet opiskella. Omassa viittomien opiskelussa aiemmin oli 1,5 tunnin opetuskerta, mutta siinä ajassa tuli liian paljon viittomia. Kokeilimme silloin muutama kerran tunnin ajan kestäväää opetusta, ja se osoittautui kaikkein toimivimmaksi. Päätin jo opetusta suunnitellessa pitää opetuksen tunnin mittaisena. Kyseessä olivat kumminkin pääsääntöisesti huonokuuloiset ja ikäihmiset, joten liian pitkä aika ei ole hyvä. Viittomien opiskelu vaatii aika paljon keskittymistä ja latautumista siihen hetkeen. Sen takia kokeilin eri tavalla harjoitella viittomia keskustellen välillä pareina ja välillä pienryhmissä. Välillä itse viitoin ja osallistajat yrittivät arvata viittomiseni sisällön. Monipuolinen ja vaihteleva opetustapa helpottaa osallistujien mukana pysymistä ja innokkuuden säilymistä opiskelun ajan.

Haastatteluvaiheessa olisin voinut jo kysyä osallistujien yhteystietoja. Olisi ollut paljon helpompaa sitten olla yhteydessä esimerkiksi opetusaikojen muutosten takia. Mieleeni ei tullut lainkaan haastatteluvaiheessa kysyä yhteystietoja, sillä useimmat ilmoittautuneista soittivat silloin, kun olin itse koulussa luennoilla.

Kurssia mainostettiin paljon Kouvolan Sanomien vammaispalstalla sunnuntaisin. Miten olisin saanut niitä henkilöitä mukaan, joille ei Kouvolan Sanomia tule? Olisin voinut vielä tarkemmin pohtia vaihtoehtoja mainospaikkaa ilmaisjakelulehdissä. Olin etukäteen pohtinut enimmäismäärää opiskelijoiksi, jotka voin ottaa mukaan opetukseen. Kumminkin lopullinen osallistujien määrä jäi pieneksi. Kurssin ajankohta oli mielestäni hyvä, mutta päiväaika ei monelle välttämättä sopinut töiden tai opiskelun takia.

Pohdin myös sitä, miten olisin saanut enemmän osallistujia kurssille. Olisin voinut ottaa yhteyttä Kotkan aluesairaalan kuntoutusohjaajaan ja kuulontutkijoihin sekä ilmoittaa myös heille kurssista. He olisivat voineet myös mainostaa kurssia eteenpäin. Opetuksen kannalta en ottanut lapsia ja nuoria mukaan, sillä joukossa oli ikäihmisiä. Opetus olisi muodostunut liian hankalaksi minulle. Suunnitteluja tehdessä mieleeni ei kuitenkaan tullut vaihtoehtoa sille, ettei ketään ilmoitaudukaan kurssille. Onneksi sain ilmoittautumisia melko pian sen jälkeen, kun mainokset lähtivät eteenpäin.

Kurssissani ei ollut varsinaista budjettia laskettu. Teimme Kuusaan Kuulokset ry:n kanssa kuitenkin suusanallisen sopimuksen monisteiden kopioimisesta heidän laskuunsa toimitila Etapissa. Tämä osoittautui käytännöllisimmäksi vaihtoehdoksi työn aikana.

LÄHTEET

Adams, T. & Manthorpe, J. 2003. Dementia Care. London: Arnold Publishers.

Heikkinen, M. Didaktiikka. Luennot 5.11.2007 ja 16.11.2007. Kuusankoski: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Heimonen, S. & Voutilainen, P. (toim.).2001. Dementoituvan hoitopolku. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Heimonen, S. & Voutilainen, P. (toim.). 2004. Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Huuhtanen, K. (toim.). 2001. Puhetta tukevat ja korvaavat Kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhannen taitteessa. Uudistettu painos. Helsinki: Kehitysvamma-liitto ry Oppimateriaalikeskus, Hakapaino.

Hytönen, N. (toim.) & Rissanen, T. 2006. Käden käännteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Härmä, L. & Pelkonen, M. 2002. Viitotun puheen oppikirja. Helsinki: Kuulonhuolto-liitto ry.

Ihalainen, K. 2006. Voimaantuminen henkilöstöjohtamisen haasteena - Koulutustilaisuuden suunnitelma Lieksan kaupungin henkilöstöjohtajille. Projektityö. Lahden Ammattikorkeakoulu.

Ilenius, E. 2005. Dementia opettajamme. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Jantunen, T. 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Tampere: Oy Finn Lectura Ab.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino (Tammer-paino Oy).

Kurki, L. 2008. Innostava matkailu: Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa-aika. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Lappi, P. & Malm, A. 2001. Viitottu puhe ja sormiaakkosviestintä. Teoksessa: Huuh-tanen. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhan-nen taitteessa, s. 46.

Piippo, J. 2008. Avoin dialogi ja voimaantuminen. Autismi-lehti 1/2008, s. 48 - 51.

Salmi, E. & Laakso, M. 2005. Maahan lämpimään. Helsinki: Libris.

Snellman, S. & Lindberg, T. 2007. Apua - kuulovammainen oppilas luokassani! Rau-ma: Painorauma Oy.

Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. 3. uudistettu painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Vatanen, T. & Rantala, M. (toim.) 2006. Viito niin ymmärrän: esteetön kommunikointi viittoen-projekti. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wallvik, B. 2001. Viitotulla tiellä. Tampere: Oy Finn Lectura Ab.

Wit, M. 2008. Sign Language Interpreting in Europe: 2008 edition. Barneveld: Wit Maya de.

INTERNETLÄHTEET

Historiaa. 2005. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=1094. [viitattu 25.2.2009].

Kuuloliiton tavoitteet. 2009. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/index.php?lk_id=19. [viitattu 25.2.2009].

Kuulopiirit ja yhdistykset. 2009. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=109. [viitattu 23.3.2009].

Kuurojen liiton jäsenyhdistykset. 2009. Kuurojen liiton internetsivut

Saatavissa: <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Jasenyhdistykset/>. [viitattu 22.1.2009].

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380. / (22.12.2006/1267).

Liiton säännöt. 2008. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=1092. [viitattu 25.2.2009].

Sivusto puhevammaisuudesta ja selkokielestä. 2008. Papunet selkokielelliset sivut. Saatavissa: <http://papunet.net/>. [viitattu 20.4.2008].

Viitotun puheen-ohjelma. 2009. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=1062. [viitattu 17.2.2009].

Viittomakielen perussanakirja. 2003. Saatavissa:

<http://www.viittomat.net/index.aspx?c=search>. [viitattu 20.4.2008].

Viittomakielen perussanakirja. 2003. Saatavissa.

<http://www.viittomat.net/Index.aspx?c=search>. [viitattu lokakuu 2007 – huhtikuu 2008].

Viittomakielen perussanakirja/sanasto. 2003. Saatavissa:

<http://www.viittomat.net/index.aspx?c=22;340>. [viitattu 10.1.2009].

Vipe-projektin loppuraportti. 2004. Kuuloliiton internetsivut.

Saatavissa: http://www.kuuloliitto.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=657. [viitattu 23.2.2009].

PAINAMATTOMAT/JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Aapro, S. Haastattelu 10.3.08. Kouvola: Tulkkikeskus.

Alanne, K. & Selin-Grönlund, P. Sähköpostihaastattelut. 13.2. - 7.3.2008. Kuusankoski.

Apajasaari, T. Keskustelu Minätarinoista kesällä 2008. Kuusankoski: ASPA.

Jäsentiedote. 01/2009. Kouvola: Kuusaan Kuulokset ry.

Kattelus, E. 2002. 10-vuotishistoriikista otteita. Kuusankoski.

Kuusaan Kuulokset ry hallituksen kokous. 24.3.2009. Kouvola: Toimitila Etappi.

Kuusankosken kaupunki: vapaa-aikakeskus, kotiseutuarkisto 16.10.2006: arkistoluetelo: Hyllyn numero 1/9: Kuusaan Kuulokset ry.

Laurén, S. Sähköpostitiedustelut 14.3. - 17.3.2008. Kuusankoski.

Palomäki, T. Haastattelu 17.4.2008. Kuusankoski.

OPISKELIJA

Nimi	Susanna Arvila	Opiskelijanumero	[REDACTED]
Sähköposti	[REDACTED]	Puhelinnumero	[REDACTED]
Osoite	[REDACTED]		
Toimipiste ja koulutusohjelma	Kuusankoski Sosionomi (AMK)		
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus	Perhe- ja kasvatustyö 5006K		

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja yritys/yhteisö	Kuusaan Kuulokset ry		
Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö	Sylvi Kurko, puheenjohtaja	Puhelinnumero	[REDACTED]
Osoite	[REDACTED]		
Sähköposti	—		

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

- Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista
- Opinnäytetyöllä on toimeksiantaja puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t)	Virve Remes		
Sähköposti	[REDACTED]		
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t)	Sylvi Kurko		
Sähköposti	—		

Liite 1/2

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

2 (2)

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 150 merkkiä) <i>Prosessi kuvaus viitotun puheen opetuksesta</i>	
Kehittämis- tai tutkimustavoite ja tulos	Tiivistystä (max. 300 merkkiä) Jos teksti rullautuu yli näkyvän kentän, osa tekstistä jää tulostettaessa pilvoon <i>olen luonut opetuskansion ja 2 -DVD:tä</i>
Keskeiset menetelmät	Tiivistystä (max. 300 merkkiä) Jos teksti rullautuu yli näkyvän kentän, osa tekstistä jää tulostettaessa pilvoon <i>Työni on produktiivinen työ</i>
Opinnäytetyön aiotus	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle <i>Syksy 2007</i> <i>Työ luovutetaan konsittuna paperilla</i>
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K -määritelmän *) ☒ Kyllä ☐ Ei	

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu</p> <p>Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin</p> <p>Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle.</p> <p>Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyöntekijän kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus</p> <p>Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen.</p>	<p>Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäviksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön osia voidaan julkaista myös Internetissä sopimalla niistä erikseen.</p> <p>Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen</p> <p>Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
---	--

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja aika <i>Kouvola 22.4.09</i>	Toimeksiantajan edustaja <i>Sifni Tuohela</i>
Paikka ja aika <i>Kouvola 22.4.09</i>	Opiskelija <i>Susana Annila</i>
Paikka ja aika <i>Kouvola 3.4.2009</i>	Ohjaava opettaja <i>Mie Rous</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintä varten.

*) T & K -määritelmän saa opintotoimistosta tai internetistä, <http://www.tilastokeskus.fi/tii/ikke/kas.html>

Liite 2

Kurssimainos Kuuloliiton suunnittelija Riitta Pulkkiselle

Kaikille huonokuuloisille ja heidän omaisilleen tai muille asiasta kiinnostuneille tarkoitettu viitotun puheen kurssi. Kurssi on maksuton. Mukaan otetaan 10 ensiksi ilmoittautunutta. Kurssi alkaa 25.4.08 klo 13.15 - 14.15 Toimitila Etapissa. Kurssi jatkuu joka perjantai samaan aikaan samassa paikassa, jääden kesätauolle 30.5.08 jolloin on viimeinen kurssi tältä keväältä, kurssi jatkuu syksyllä joiden opetus päivistä sovietaan myöhemmin.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset Susanna Arvila p. -----

Liite 3

Teemahaastattelukysymykset

1. Oletko opiskellut tai ollut tekemisissä viittomien kanssa?
2. Mitä toiveita Sinulla on opetukselle? Millaista sanastoa haluaisit yms.?
3. Onko Sinulla kuulolaitetta ja siinä T-asento?
4. Oletko Kuuloliiton jäsen? Mikä yhdistys on kyseessä?

Liite 4/1

Tervetulo puhe viittotun puheen opetuksen alkuun (4 sivua)

Kuvat on otettu suvi.viittomat sivuilta suomalaisen viittomakielen perussanakirjasta (viittomakielen perussanakirja) ja osan viittomista olen kysynyt omalta viittomakielen opettajaltani Timo Palomäeltä (Palomäki 2008). Lauseet olen itse keksinyt omasta päästäni.

Tervetulo puhe

Hei kaikki!

Tervetuloa

oppimaan
ni on Susanna Arvila ja olen 30 vuotta vanha.

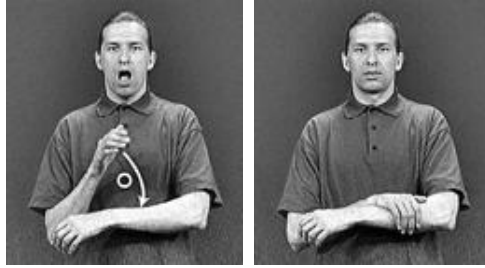
viittottua puhetta. Minun nime-

Minä opiskelen

Sosionomiksi Kymenlaakson

Liite 4/2

Ammattikorkeakoulussa opiskelija. Minä teen opinnäytetyöni

, ja olen 2. vuoden

prosessikuvauksena

viitotun puheen opetuksesta. Tänä ke-

väänä tai alkukesästä me opiskelemme yhdessä 6 kertaa ja ensi syksynä

jatkamme

vielä

6 kertaa.

Pyydän

teitä nyt miettimään

(**miettiä,**

huulet ovat kevyesti yhteenpuristettuina; kulmat kurtistuvat)

omia tavoitteitanne hiljaisesti tästä

kurssista

, mitä te haluatte

oppia

ja minkä takia

Hyvä on jos

voitte

kirjoittaa

paperille muutamia

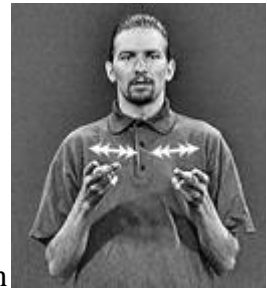
ajatuksia

Liite 4/4

minä saan

siten

hieman

vertailupohjaa

opinnäytetyöni

takia

Kiitos. Sitten

aloitetaan opiskelu..

Liite 5/1

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Susanna Arvila

LIITE 5 OPETUSKANSIO

Opinnäytetyö 2009

Liite 5/2

Opetuskansio

Tässä kansiossa käytetyt kuvat ovat kopioituja suvi.viittomat.net sivuilta suomalaisen viittomakielen perussanakirjasta (viittomakielen perussanakirja) ja papunet.net sivuilta kuvatyökälusta (Sivusto puhevammaisuudesta ja selkokielestä).

Lauseiden malleja on otettu viitotun puheen oppikirjasta (Härmä & Pelkonen 2002, 2, 7, 9, 11 - 13, 18 - 19) ja osan olen keksinyt itse.

Molemmissa opetus-DVD:illä olevat viittomat on merkitty sulkujen sisään mallikuvien jälkeen (DVD 1) ja (DVD 2).

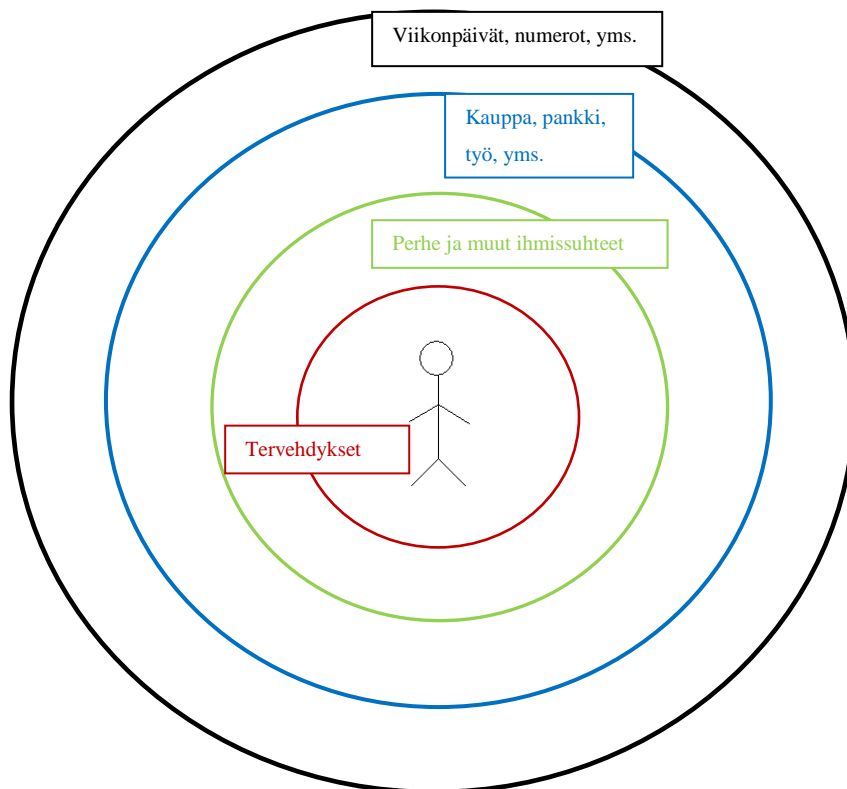
Kansion sisällysluettelo

Tulkkipalvelukeskukselta saatu mallikuva käytännönläheiseen opetukseen	Liite 5/3
1. ja 2. oppikerta: AAKKOSET, SORMITTAMINEN, PERSONAPRONOMINIT JA OSOITTELUT JA TERVEHDYKSET	Liite 5/4
3. oppikerta: PERHEENJÄSENET+SUKULAISET	Liite 5/15
4. oppikerta: KERTAUS EDELLISISTÄ + LAUSEITA + KAHVIPÖYTÄ KESKUSTELU	Liite 5/20
5. oppikerta: NUMEROT+KAUPPA	Liite 5/23
6. oppikerta: OSOITETIEDOT+RUOKA-AINEITA	Liite 5/26
7. oppikerta: KERTAUSTA KEVÄÄSTÄ	Liite 5/31
8. oppikerta: OMISTUSMUODOT+AIKA	Liite 5/32
9. oppikerta: HARRASTUSVERBIT+KYSYMYSSANAT	Liite 5/43
10. oppikerta: VÄRIT, VAATTEET	Liite 5/48
11. oppikerta: ASUNTOON/TALOON LIITTYVIÄ SANOJA	Liite 5/53
12. oppikerta: KERTAUSTA AIEMMISTA + PALAUTTEET + LOPPUKAHVIT	Liite 5/60

Tulkkipalvelukeskukselta Sanna Aapron mallikuva opetukseen

Tulkkikeskukselta saatu käytännönläheinen opetusmalli

- Kehät kasvavat ihmisestä ulospäin eli lähipiiristä ulospäin jolloin sanavarasto kasvaa entisestään

Kuva 2 käytännön läheinen opetusmalli

Liite 5/4

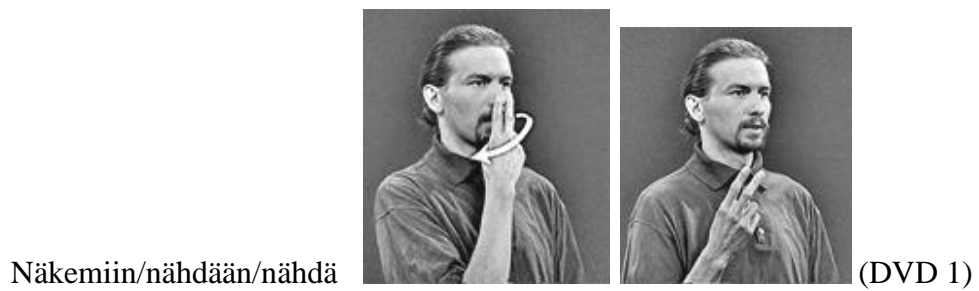
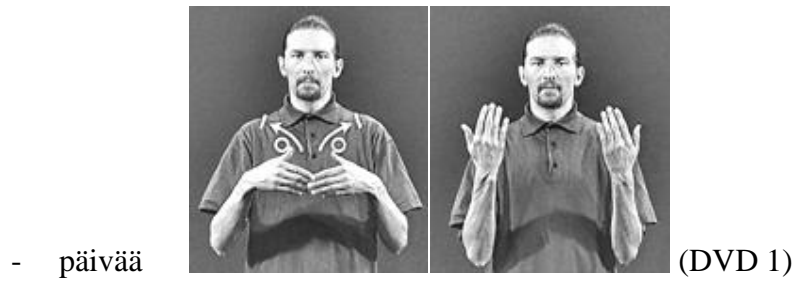
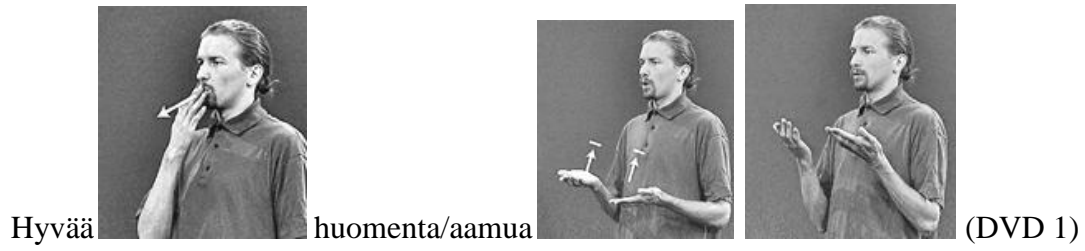
1. ja 2. AAKKOSET, SORMITTAMINEN, PERSONAPRONOMINIT JA OSOITTELU JA TERVEHDYKSET

- Sormiaakkosia käytetään nimissä.
- Käsi on hyvä pitää suun lähellä.
- Sormitettaessa on hyvä muistaa pitää kämmen katsojaan päin, on hyvä harjoitella vaikka pelin edessä, näin oppii itsekin näkemään aakkosia.
- Kirjaimien äänteet ovat hyvä liu'uttaa yhteen siten, että ne muodostavat yhtenäisen sanan.
- Aluksi kannattaa opetella rauhassa ja hitaasti, nopeus kasvaa myöhemmin.
- Kaksi samaa peräkkäistä aakkosta esim. T T siirrä omaa kättä hieman oikealle pitäen kirjaimen asennossa.
- Käytä selkeää huuliota sormitettaessa, alussa voi ”puhua ääneen”.
- Sormittamista aakkosilla on hyvä harjoitella usein pelin edessä, näin oppii tarkemmaksi.
- Sormittamista voi harjoitella ihan missä tahansa kun aakkoset oppii ulkoa.

Aakkoset on kopioitu Kuurojen liitosta saadusta postikortista.

Liite 5/6

Liite 5/7

Minun

(DVD 1)

nimi

(DVD 1)

on

(DVD 1)

Mikä

(DVD 1)

sinun

(DVD 1)

Liite 5/8

mukava

(DVD 1)

tavata

(DVD 1)

- Viittomissa sormilla ja käsillä kuvataan useasti ihmisruumista, näitä viittomia ovat esim.

Kävellä

(DVD 1)

seistä

(DVD 1)

istua

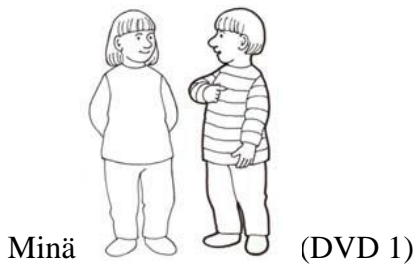

(DVD 1)

hyppiä (DVD 1)

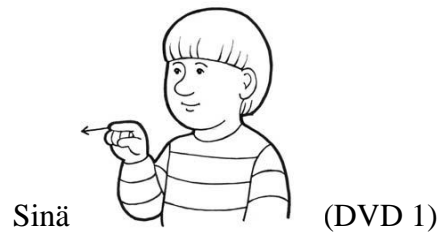

kaatua

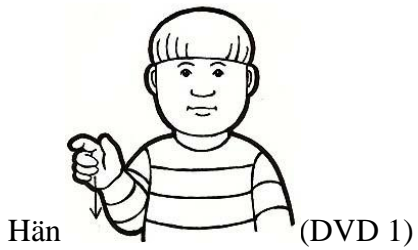
Minä

(DVD 1)

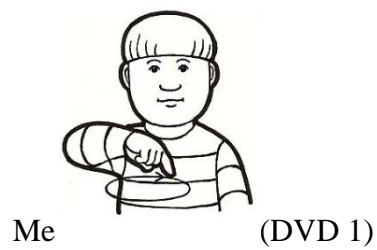
Sinä

(DVD 1)

Hän

(DVD 1)

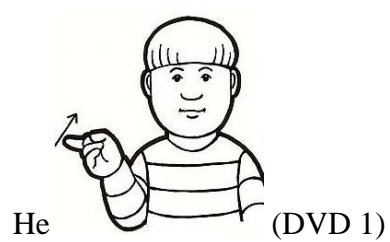
Me

(DVD 1)

Te

(DVD 1)

He

(DVD 1)

Minä juon. juoda

Sinä istut. Hän seisoo.

Me istumme. Te juotte. He syövät.

- Osoittavia demonstratiivipronominit: **tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne**, nämä viitotaan etusormella osoittamalla

Tämä on pallo. pallo

Tuo on auto. Se on tuoli. Nämä ovat autoja. Nuo ovat tuoleja.

Ne ovat silmälaseja. silmälasit

Tuolla on tyttö. tyttö

Liite 5/11

Hän on poika.

(huulio poika)

Nainen katsoo kirjaa.

nainen

katsoa

kirja

Sinä opetat meitä.

opettaa

Minä viiton, sinä et viito.

viittoa

ei

Liite 5/12

Me kaikki viitomme.

kaikki

Tuo tyttö on kiltti.

kiltti

Hän juo teetä.

tee

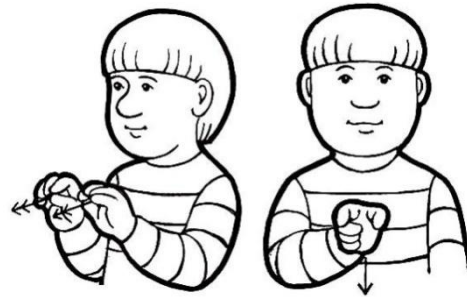
Tuo mies opettaa teitä.

mies

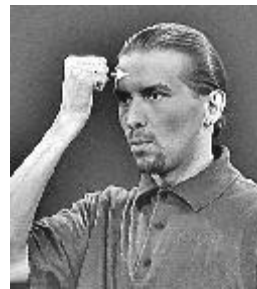
(DVD 1)

(käytä huuliota mies)

Hän on opettaja.

opettaja

Sinä et muista minua.

muistaa

Olkaa hiljaa, minä en kuule.

kuulla

Hän sanoo hyvää huomenta. sanoa

Pekka sanoo hyvää iltaa.

Simo, joitko jo kahvin? jo

Liite 5/14

- Useita viittomia käytämme jo tietämättämme, esim.

Olkaa hiljaa	Ei kiitos	Tule tänne	Kylmä	Kuuma	Mene pois
Hyvä	Huono	Keskisormi			

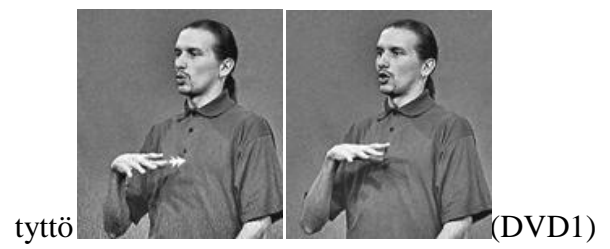
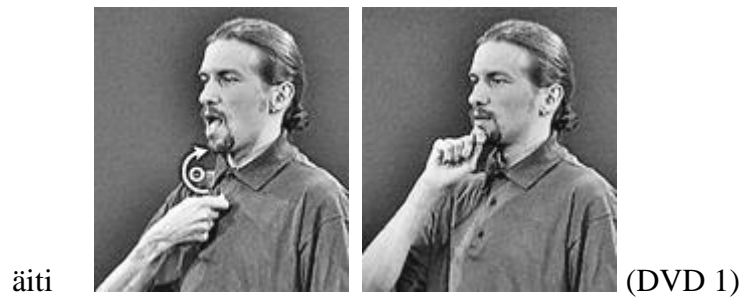
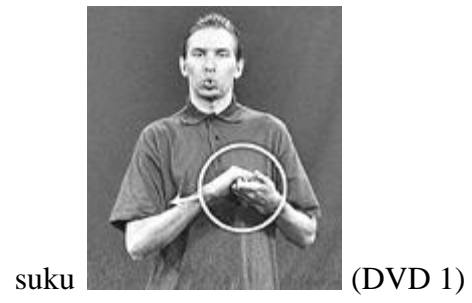
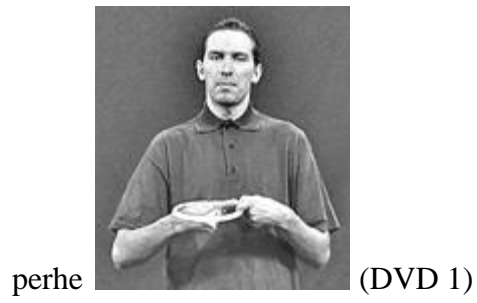
- Viittomat useasti kuvaavat jotain esinettä: miten viittoisit esim.

Pallo	Pullo	Talo	Sydän	Lapanen	Auto
-------	-------	------	-------	---------	------

- Usein myös kuvataan toimintoja viittomilla: miten viittoisit esim.

Soittaa viulua	Sahata	Lypsää	Soittaa pianoa	Ajaa autoa
		Kirjoittaa tietokoneella	Neuloo	

3. PERHEENJÄSENET+SUKULAISET

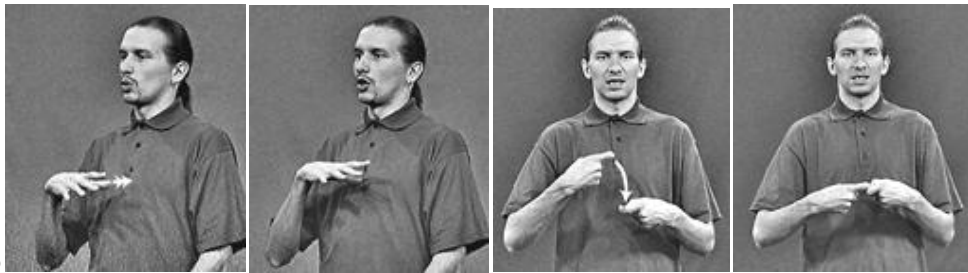
Liite 5/16

nainen

(DVD 1)

mies (DVD 1)

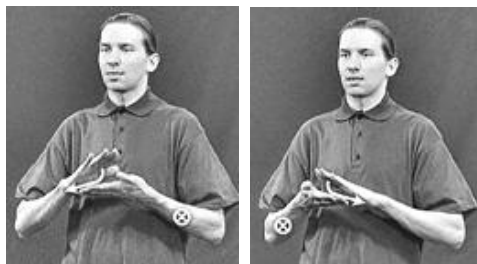
sisko

(DVD 1)

veli

(DVD 1)

täti

(DVD 1)

eno

(käytä huuliota eno) (DVD 1)

Liite 5/17

setä

(käytä huuliota setä) (DVD 1)

mummo

vaari

serkku

(DVD 1)

aviomies

avio-

+ mies

Liite 5/18

aviovaimo avio-

+ nainen

leski

nuori

vanha

lapsi

lapset

vanhemmat

4. KERTAUS EDELLISISTÄ+ LAUSEITA+KAHVIPÖYTÄ KESKUSTELU

Ajaa autolla

tai

Minä ajan autolla.

Mennä

Mennään kävelemään

Mennään elokuviin.

Minä menen nukkumaan.

nukkua

Liite 5/21

Minä juon kahvia.

kahvi

Pekka soittaa kitaraa.

eilen

(DVD 1)

Minun mummoni tulee meille tänään.

tänään

(DVD 1)

huomenna

(DVD 1)

ylihuomenna

(DVD 1)

Liite 5/22

- Kahvipöytäkeskustelua

Juotko_____ kahvia vai teetä?

Haluatko_____ sokeria ja maitoa?

haluta

Pullaa voitte ottaa vapaasti.

pulla

vapaa

Onko liian kuumaa? Haluatko kylmää vettä sekaan?

kuuma

kylmä

vesi

(DVD 1)

Minä haluan... Ei kiitos.. Ole hyvä..

5. NUMEROT + KAUPPA

Numerot 1-9

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Kymmenet (10 - 90)

10

80

90

18

21

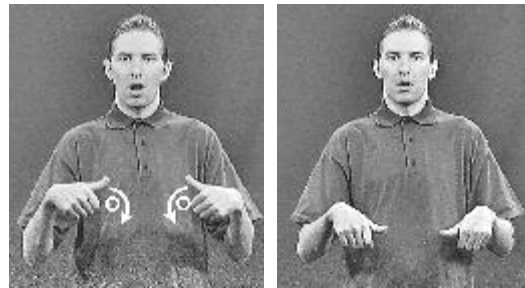
100

Minä olen 40 vuotta. vuosi

kauppa

ostaa

raha/hinta/maksaa

(huulio raha tai hinta tai maksaa)

tavara

tili

6. OSOITETIEDOT+RUOKA-AINEITA

Kotini on _____.

koti

Osoitteeni on _____.

osoite

vesi

(DVD 1)

kahvi

(DVD 1)

tee

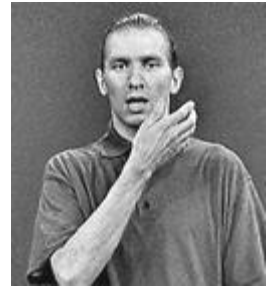
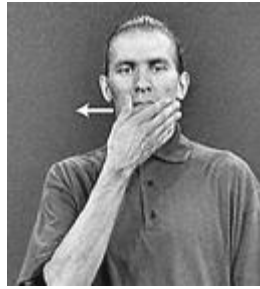
(DVD 1)

maito

(DVD 1)

piimä

mehu

limonadi

sokeri

karamelli

keksi

pulla

Liite 5/28

peruna

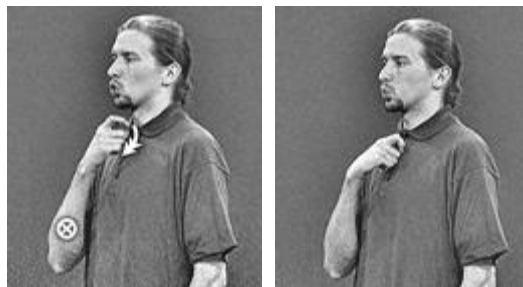
porkkana

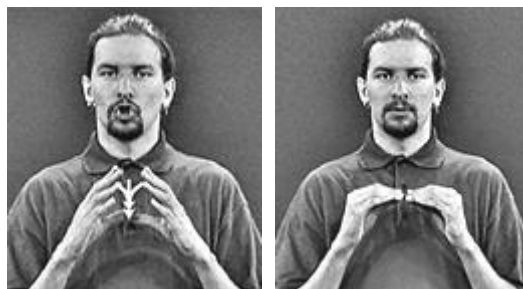
sipuli

kurkku

tomaatti

paprika

lanttu

lihakeitto

liha

+keitto

herne

kana, broileri

kasvis

salaatti

keittää

Liite 5/30

omena

appelsiini

banaani

päärynä

7. KERTAUSTA KEVÄÄSTÄ JA PALAUTEKYSELYT

8. OMISTUSMUODOT + AIKA

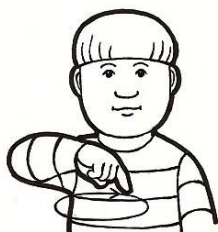
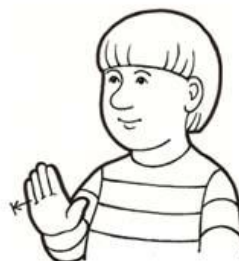
Minun (DVD2)

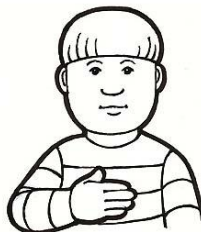
Sinun (DVD2)

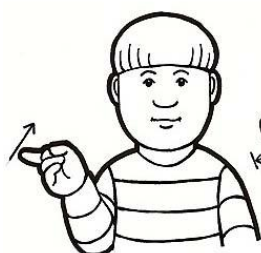
Hänen (DVD2)

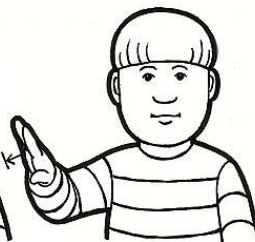
Meidän (DVD2)

Teidän (DVD2)

Heidän (DVD2)

Tämä on minun kirjani. Sinun kirjasi on tuolla.

Oletko nähnyt kirjaani?

Meidän talomme on suuri.

iso/suuri

Hänen autonsa on pieni.

pieni

Teeni on kuumaa. Sinun kahviasi on kylmää. kuuma

kylmä

Heidän tavaransa ovat sekaisin. tavara

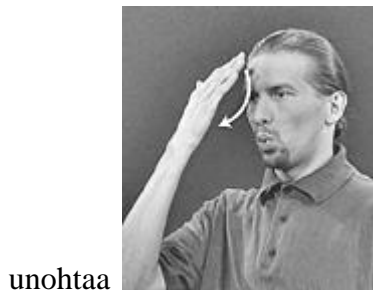
sekaisin

Ystäväni on tuolla. Hän unohti kirjansa tänne.

ystävä

unohtaa

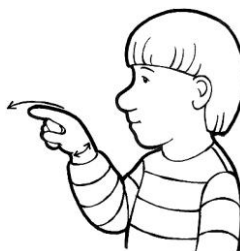
Heidän kotinsa on Kouvolassa. He ajavat autolla tänne Kuusankoskelle.

Minun pöytäni on iso ja tuolini on pieni. pöytä

tuoli

Minun kotini on kaukana. kaukana

Minä teen sen itse.

tehdä

itse

Minun äitini nimi on Seija.

Sinun setäsi on mukava.

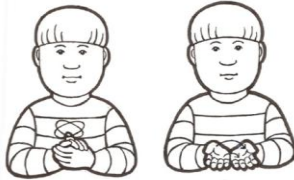
Heidän kahvinsa on paha.

Nämä kuukaudet ovat DVD 2:lla.

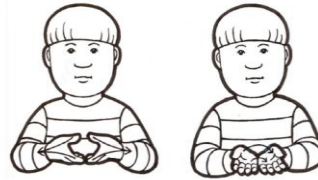
tammikuu

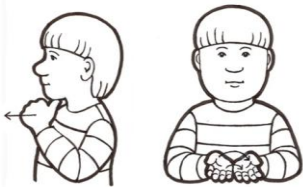
helmikuu

maaliskuu

huhtikuu

toukokuu

kesäkuu

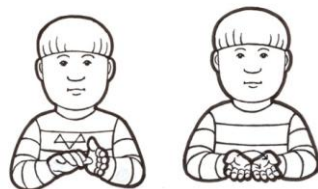
heinäkuu

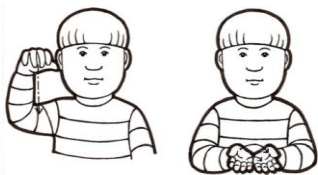
elokuu

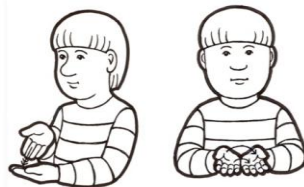
syyskuu

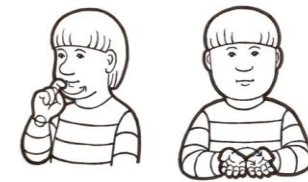
lokakuu

marraskuu

joulukuu

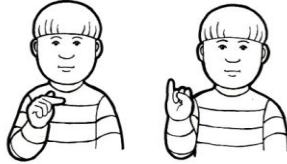

Viikonpäivät ovat DVD 2:lla.

maanantai

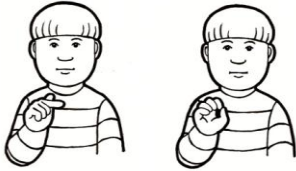
tiistai

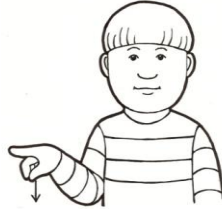
keskiviikko

torstai

perjantai

lauantai

sunnuntai

Maanantaina makkarat tehtiin -viikonpäiväloru, loru on saatu viittomakielentulkki Sanna Aaproilta.

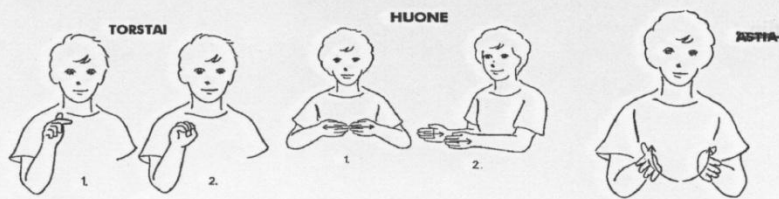
Maanantaina makkarat tehtiin

tiistaina tikut vuoltiin

keskiviikkona keitto keitettiin

torstaina tupaan kannettiin

PERJANTAI

PERHE

OLE HYVÄ!

perjantaina perheelle annettiin

LAUANTAI

KEITTO

lauantaina liemi latkittiin

SUNNUNTAI

sunnuntaina suu pyyhittiin

Maanantaina yksi peruna - viikonpäiväloru, loru on saatu viittomakielentulkki Sanna Aaprolta.

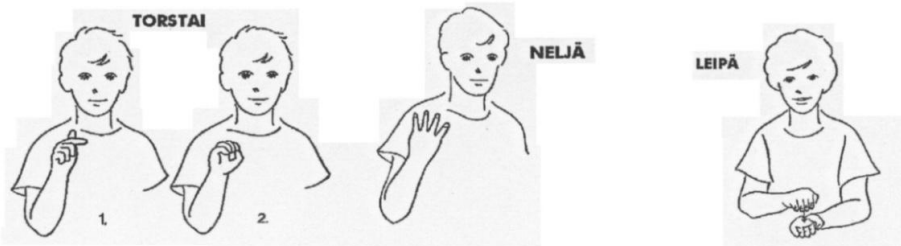
Maanantaina yksi peruna

Tiistaina kaksi mansikkaa

Keskiviikkona kolme kalaa

Torstaina neljä leipää

jatkuu seuraavalla sivulla

PERJANTAI

VIISI

R-KIRJAIN
SILMÄKULLMAAN

Perjantaina viisi riisiä

LAUANTAI

KUUSI

"NYRKILLÄ
KÄMMENELLE"

lauantaina kuusi muusia

SUNNUNTAI

KYLLÄINEN,
TÄYSI

Sunnuntain maha täysi

kuukausi

tunti

minuutti

sekunti

viikko

vuosi

9. HARRASTUSVERBIT + KYSYMYSSANAT

elokuva

konsertti

leiri

loma

retki

kalastus

keilailu

koripallo

laskettelu

lentopallo

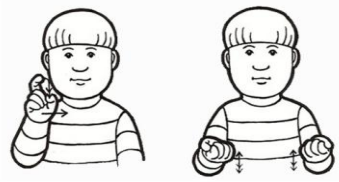
pingis

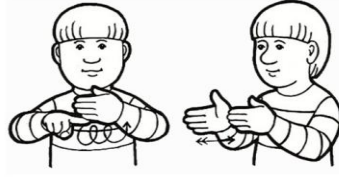
purjehdus

ravit

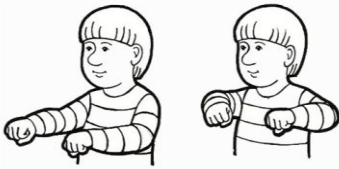
rullaluistelu

salibandy

soutu

squash

sulkapallo

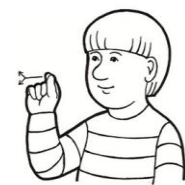
suunnistus

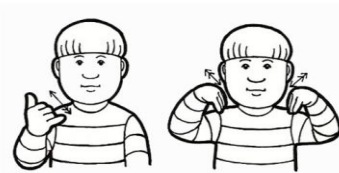
tennis

tikanheitto

vesivoimistelu

voimistelu

mikä, mitä, missä

kuka, (kenen, ketä, kehen, ketkä, keiden, keitä, keihin)

miksi, minkä takia, minkä vuoksi, minkä tähden, mistä syystä; (arkikielessä:) mitä varten;

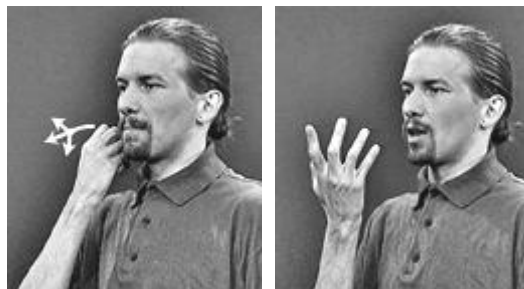
millä perusteella

miten, kuinka, kuinka, miten, millä tavalla, millä tavoin, millä lailla, millä keinoin; (arkikielessä:) kuin, mitenkä; millainen, minkälainen; (arkikielessä:) kummoinen; miksi, minkä takia, minkä tähden, minkä vuoksi(myös kaksikätsenä)

Liite 5/46

milloin, koska

kumpi,

tai

Nämä kysymyssanat ovat DVD 2:lla.

kenen

kuka

kumpi

miksi

mikä, mitä

milloin, koska

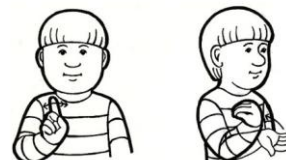
minne, mihin

missä

mistä

miten, kuinka, millainen

mitä maksaa

montako, kuinka monta

10. VÄRIT, VAATTEET

väri, värinen, värisävy

sininen

punainen

keltainen

vihreä

musta

harmaa

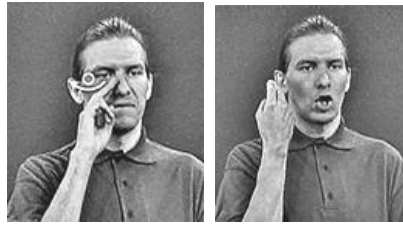

valkoinen

Liite 5/49

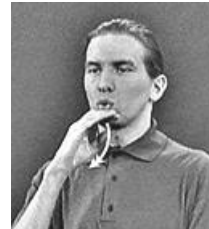
violetti

oranssi

ruskea

vaaleanpunainen

Minun taloni on punainen.

Mitä värejä on vaatteissasi? vaatteet

Mikä on lempivärisi?

lempi

Mitä väriä vihaat?

vihata

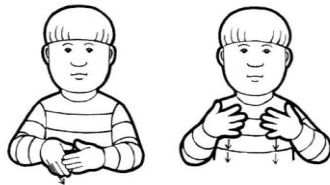
Minä en pidä keltaisesta. en pidä

alushousut

alusvaatteet

haalarit

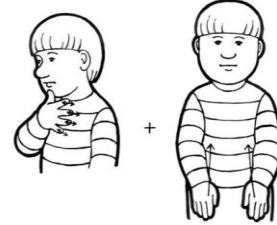
hame

housut

kurahousut

mekko

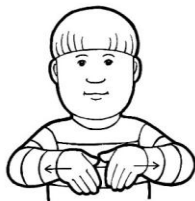
puku

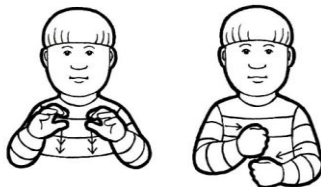
pusero

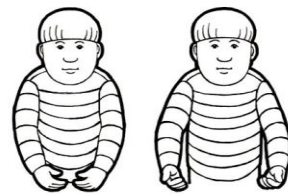
rintaliivit

sadetakki

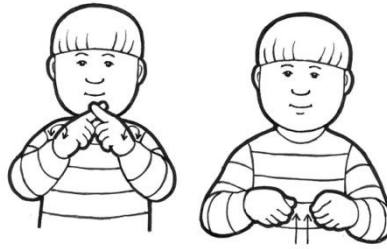
shortsit

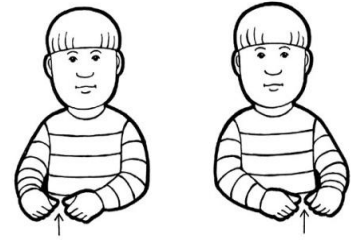
solmio

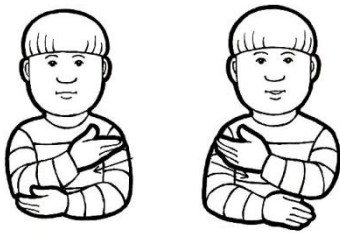
sukka

sukkahousut

t-paita

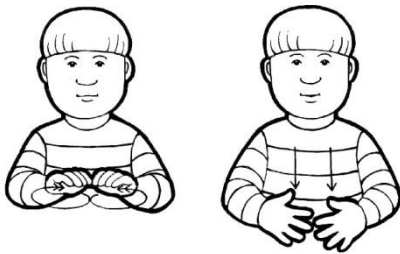
takki

uimahousut

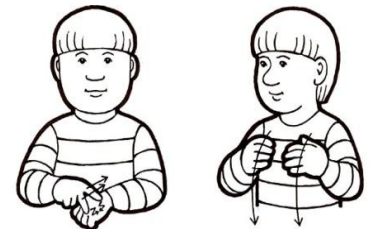
uimapuku

vaatteet

villapaita

vyö

hattu

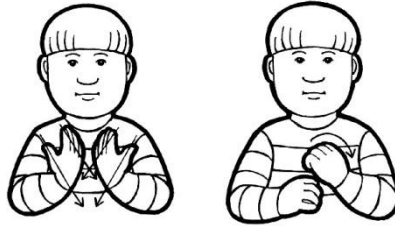
hattu

huivi

kaulaliina

lapaset

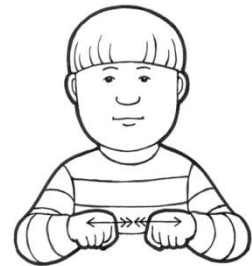
pipo

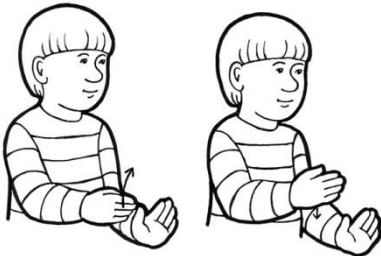
sormikkaat

kengät

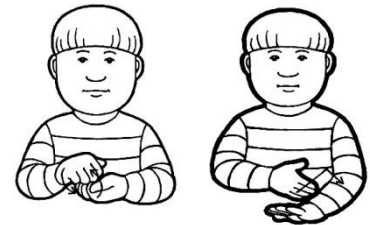
saappaat

sandaalit

talvisaappaat

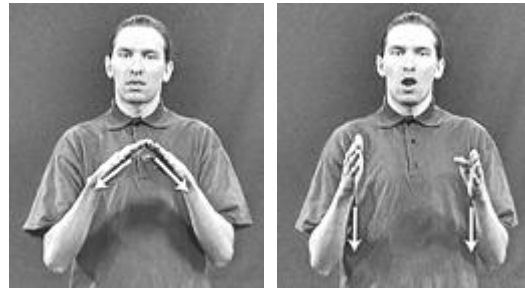

tossut

11. ASUNTOON LIITTYVIÄ JUTTUJA

talo

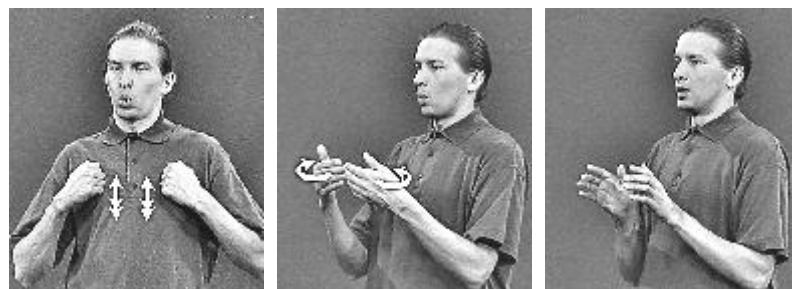
huone

keittiö

kylpyhuone

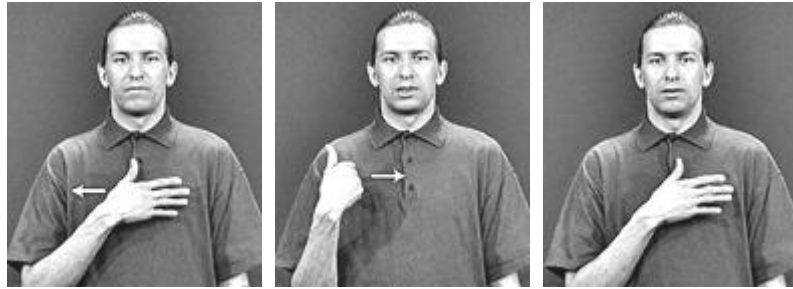

wc

Liite 5/54

wc

sauna

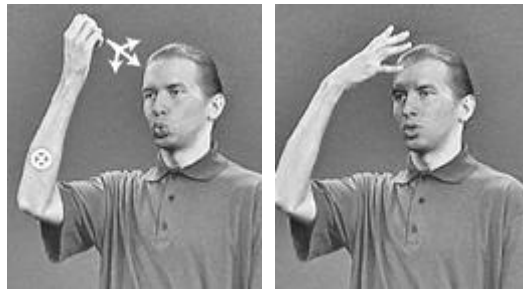
olohuone

makuuhuone

suihku

sohva

pöytä

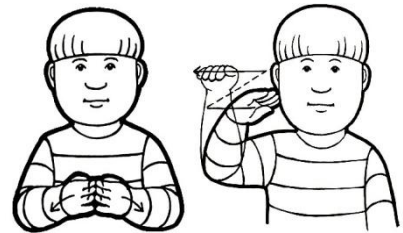
tv

radio

kirjahylly

matto

Liite 5/56

taulu

(huulio taulu)

ovi

tietokone

verhot

sänky

yöpöytä (yö+ pöytä)

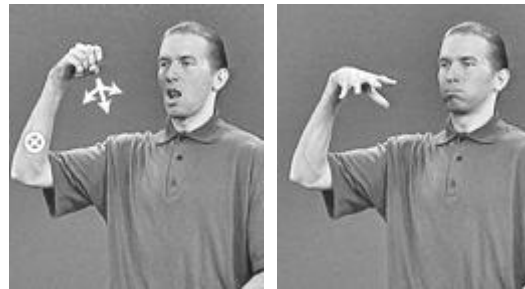
vaatekaappi

vaatteet + kaappi

Liite 5/57

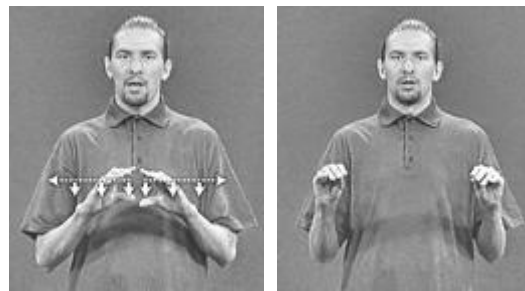
lamppu

lakana

patja

peitto

tyyny
päin)

(voidaan viittoa myös toisin-

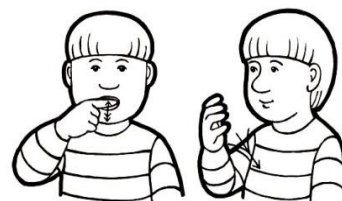
deodorantti

hammasharja

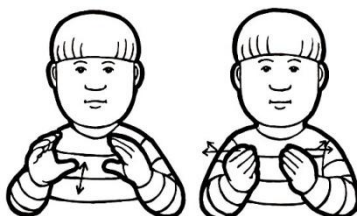
hammastahna

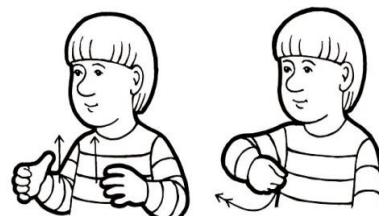
hiuskiinne

hoitoaine

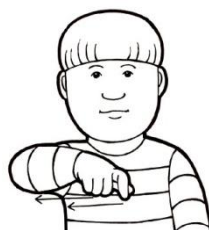
kiuas

kylpy

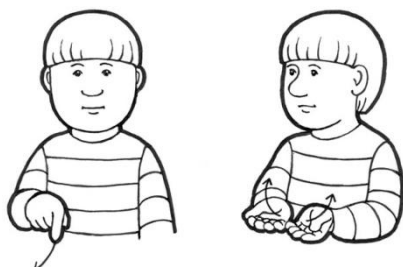
lauteet

partavesi

potta

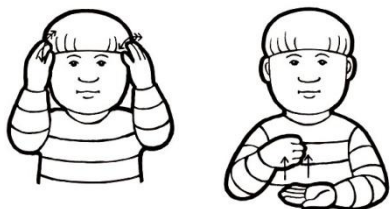
rasva

sauna

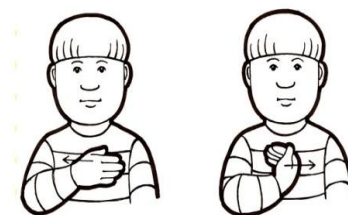
shampoo

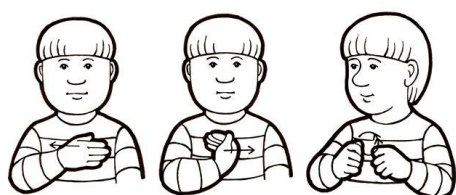
suihku

vessa

vessapaperi

wc

12. KERTAUSTA AIEMMISTA +PALAUTTEET +LOPPUKAHVIT